

**RONDJE OOSTZEE,
een vakantiefietstocht van
4300 kilometer.
26 MEI - 29 JUNI
1992**

door: Anne de Poel

Dinsdag 26 mei:

Op de Afsluitdijk blaast de oostenwind ons ferm in het gezicht. *Doede de Jong* 'duwt ons af' en sleurt - tegenwind, het begint al goed - op kop op zijn ranke racefietsje dat schrill afsteekt bij onze zwaar beladen randonneurs, maar hij heeft dan ook slechts zijn twaalfuurtje mee.

In gedachten 'loop' ik op de Dijk langs mijn bagage en begin het warm te krijgen. Waar zit de lange koersbroek, waar heb ik mijn badslippers gestopt? Onmisbare zaken op fietsvakantie maar ze liggen *wel* thuis. Wat *is* dat nou voorbereiding? Is er nog iets te regelen voor we Nederland achter ons laten?

'Persofficier' Doede zorgt tijdens onze afwezigheid voor de contacten met de media. Daar zijn afspraken over gemaakt. We zullen proberen hem regelmatig te bellen, waarna hij contact zal zoeken met de (plaatselijke) *nieuwsmuskieten*. Tevens neemt D. wat *clubkrantwerkzaamheden* van mij over ten behoeve van Criterium, het cluborgaan van onze fietsvereniging, HRTC DOK uit Den Helder.

In Franeker maken we bij het afscheid (van Doede) de eerste dia en voor hij zijn fiets 180 graden draait tilt hij onze 'pakezels' een voor een op om te 'voelen' en schrikt zich vervolgens wezenloos van het gewicht. Na een stevige handdruk verdwijnt Doede uit zicht.

Met zijn tweeën, *Huub Dreesens (47)* en *Anne de Poel (44)* uit Den Helder, trekken we op onze 'randonneurs met racestuur' en beiden met circa vijftientig kilo bagage, het weidse Friese landschap in. Het avontuur kan beginnen. Wat zal het ons brengen? Dat het iets bijzonders wordt staat vast, fietsers zijn nog nooit op eigen houtje de voormalige Sovjet-Unie binnen kunnen gaan, en zou het ons dan wel lukken individueel Rusland binnen te trekken? Zijn wij de eerste West-Europeanen die fietsend Rusland binnentrekken, althans een poging doen daartoe? Wij weten dat het onder het communisme niet was toegestaan *wandelend* of *fietsend* de Sovjetgrenzen (en de Oost-Europese) over te steken. Je kon wel fietsen in de voormalige Sovjet-Unie, maar dan moest je je fiets al of niet opgevouwen vervoeren in een auto, bus, trein, vliegtuig of iets dergelijks. Maar het is nu 1992 en de Sovjet-Unie is sinds 1991 ontbonden. We weten ook dat *Mark Jenkins* dit jaar bezig is met een fietstocht van 12.000 kilometer door Siberië. Hij schrijft er een prachtig boek over: '*Modder en Muggen*'.

Er gaan de wildste verhalen rond over het reizen in Rusland: '*het is er onveilig, er is grote criminaliteit, politie en douane maken het leven van toeristen zuur*' Veel kun je vermijden als je wat oplet en je gezond verstand gebruikt. Inderdaad zijn er bepaalde onveilige punten. De kans dat je als fietser in een gevaarlijke situatie terechtkomt, is echter klein. Fietsers vormen nu eenmaal geen aantrekkelijk doelwit voor de grote criminelen. Kleine criminaliteit komt, net als bij ons, ook voor.

In *Grijpskerk* (Groningen) staat in de winkelstraat een bak met badslippers buiten. Daar kun je zeker niet zonder en ik schaf me een paar aan. De collant? Tsja...het is warm en mooi weer...we zien wel.

De wekelijkse training van voetbalclub 'Nieuweschans' is net achter de rug als wij de camping in de plaats met die naam in Oost-Groningen oprijden. Het vakantieverblijf, waar we op terugreis van *Kopenhagen '90* ook al eens bivakkeerden, grenst aan de voetbalvelden en is geopend, evenals de kantine waar ze een heerlijk biertje tappen. Na 217 kilometer tegenwind hebben we daar wel recht op, vinden we. In een van de kleedkamers zetten we de primus op de bank en koken een heerlijk potje macaroni. Met een rond buikje de slaapzak in voor de eerste nacht.

Woensdag 27 mei:

We vinden probleemloos de piepkleine fietsroute die zo maar Duitsland in gaat. Geen grens, geen grenspost...niks. We volgen vandaag een groot deel van de route zoals we die in augustus '90 ook reden op weg naar Denemarken. Dat betekent drie rivieren oversteken:

De *Eems* per brug, De *Weser* per veer (Brake-Sandstedt) en een heel eind verder de *Elbe*, bij Glückstadt, ook per pont. Het is dan al tien uur in de avond. Drie Polen die zonder te betalen ook het water over willen smeken ons of we '*bitte neun D-mark*' willen schuiven. Ze hebben kennelijk geen poen en willen toch over, en ja dan heb je een probleem. Omdat het al zo laat is en pikkedonker heb ik niet veel trek de tent nog op te zetten. Een korte discussie en een dito fietstochtje met de lampen aan brengen ons bij de jeugdherberg waar gelukkig nog een pitje brandt.

Deze Jugendherberge is nog van de oude stempel, een voormalige boerderij met rietdak, en zo maar midden in de stad. Een Pa en Ma zijn er nog, zo weten wij van ons bezoek in 1990, maar die slapen kennelijk want na enige tijd komt junior tevoorschijn. We mogen (nog) naar binnen en sluiptvoetend maken we een warme hap klaar, duiken in bad en daarna, moe na

weer 200 kilometer tegenwind, in bed. Alstublieft, niet weer zo laat!

Donderdag 28 mei:

De route is nu wat de wind betreft gunstiger want we draaien licht noordelijk. In de Duitse steden (*Itzehoe, Rendsburg, Schleswig, Flensburg*) is het soms behoorlijk spoorzoeken. Borden blijken vaak alleen voor het gemotoriseerde verkeer in de grond gestoken. Het kost extra tijd.

Tegen het eind van de hete middag- we moeten nu toch wel ongeveer de grens met Denemarken krijgen - arriveren we bij het strand, een restaurant annex kantoor en een perkje met een stel vlaggen: Deense, Duitse, EG-vlaggen. De grens dus. Is er hier verder niks? Geen douane, geen slagboom, geen uniform? Denemarken ligt nogal dwars toch waar het de EU van 'Maastricht' betreft. Nee dus. Of toch? Na twee kilometer stuiten we op de echte grens en van '*vriendelijk zwaaien en zachtjes doorfietsen*' komt niks. Paspoorten svp. Doordringend kijkt de dienstdoende beambte ons aan. Hij zal wel bang zijn voor zijn baantje, straks met al 'dat' EU.

Wij wisselen de Duitse 'kromme dingen' in voor Deense kronen en richten ons daarna op *Haderslev*, kamp voor komende nacht. Natuurlijk staan er *Ollanders* op de camping die vol bewondering over onze 200 kilometer tegenwind horen. In gedachten verklaren ze ons natuurlijk voor gek.

Vrijdag 29 mei:

De volgende dag wurmen we ons door prachtige Deense stadjes: *Kolding, Vejle, Horsens, Skanderborg* en *Randers*. De route is vriendelijk, heuvelachtig en prachtig. De bewegwijzering, met speciale fietsbordjes is perfect. Even noordelijk van Alborg heb je links het *Mariagerfjord*

waaraan een prachtige camping. De trekkershutten staan er op het 'warme' gras leeg en verleidelijk bij. We nemen er een, maar luxe overnachten moet natuurlijk geen gewoonte worden. Hadden we de tent wel thuis kunnen laten...enne... 'hoezo *low-budget*?'

Zaterdag 30 mei:

Naar *Hirtshals*, waar de boot naar Oslo vertrekt, is het op deze zaterdag niet zo heel ver meer. Via *Alborg*, waar de gehele *Beatrixstraat* net als thuis ook open ligt, en drijfnat van het zweet op deze (opnieuw) hete dag, rijden we *Hirtshals* binnen. Veerboot de 'Jupiter' zien we al van verre liggen. Het is 16.00 uur en het vooruitzicht twaalf uur in bezwete fietskleding aan boord te moeten doorbrengen is niet erg aantrekkelijk en we besluiten ergens een douche te pikken waarna omkleden in pak 1. Maar waar douchen in vredesnaam? Op een camping in of nabij het stadje, in een meertje of wellicht zelfs maar onder een *tuinsproeier*?

Als we het *Hirtshalse* sportpark in het vizier krijgen is een plan gauw gesmeed. Het is daar een drukte van belang: voetbal, hockey en dus moeten de kleed- en badkamers open zijn. Een half uur later zitten we okselfris, met natte haartjes en vermomd als toerist aan een kouwe klets... We hebben er vijf dagen, waarvan vier met zo'n *tweehonderd* kilometer per dag en pittig wind tegen, opzitten

'Jupiter' ontmeert om 18.00 uur. Ze is niet zo heel erg nieuw meer maar volgens mij redt ze het wel. De fietsen worden onder eigen toezicht op het autodek vastgesjord. De laadofficier zweert dat we in onze *cabin* een deken hebben, zodat we de slaappullen op de fietsen laten.

Een zoekslag door het hele schip brengt ons op het bovenste dek en *onze* cabin blijkt ongeveer 25 bij 20 meter! Wat een joekel. Er staan echter circa *honderd* vliegtuigstoelen in en op je kaartje staat

een nummer dat correspondeert met het nummer van je stoel. Niks luxe, nee gewoon een slaapstoel...

Op die stoel een deken. Een voetensteun of iets dergelijks is er niet, de stoel kan schuin achterover en daar moet je het mee doen. Lagen er nou maar honderd dekens, voor elke stoel één, maar alleen de stoelen die 'verkocht' zijn, een stuk of twintig, beschikken over een plaid.

Van slapen komt vervolgens niks!

Vroeger, jong nog, sliep ik overal, al was het in de vlaggenkast aan boord van Harer Majesteits schepen, maar hoe meer grijze haren, hoe slechter knorren op 'vreemde' plekken. Dreesens ronkt alle vliegtuigstoelen bij elkaar. Is helemaal van de wereld.

's Nachts tussen twee en drie - klaarwakker - liggen we een uurtje te dobberen in het Skagerrak. De 'Jupiter' ligt stil. Waarom wordt me niet duidelijk.

De lucht boven de spiegelgladde zee is niet helemaal donker. '*White nights*' nu al?

Zondag 31 mei:

Om zes uur ingang *Oslofjord*. Klaarwakker en dus aan dek om te kijken. Is dat eilandje er nog waar onze 'Karel Doorman' in 1965 op botste? Voor ons stoomt de '*Mermoz*', bekend cruiseschip en om klokke acht meert 'Jupiter', voorklep open, af aan de steiger te Oslo. Ik ben, klaarwakker, kapot. De Noorse hoofdstad is nog in ruste op enkele zwervers, vroege toeristen en ander 'grotestadgewoel' na. We fietsen langs de haven waar een nieuwe (oude) overnaadse spitsgat ligt en ik zoek vergeefs naar de voetstappen van weleer: ik was hier in 1965 met Hr.Ms. Amsterdam, een van de onderzeebootjagers van de Koninklijke Marine.

Naar de Osloose camping is het zoeken want die ligt nogal buiten de stad. Eenmaal bivak gemaakt gaat Huub, klaarwakker, terug naar de stad om het centrum te verkennen. Ik doe voor ik mijn bedje spreid onder een boom, eerst een was.

Het is in de Noorse hoofdstad rond de middag 35 graden. De warmste plek in heel Europa, en dat is nog nooit eerder voorgekomen! Wat is er loos met de natuur? De was is een mum van tijd droog.

Maandag 1 juni:

DOK en Den Helder beginnen aan de avondfietsvierdaagse. 'k Ben benieuwd naar de belangstelling. Het is opnieuw warm en om zes uur zitten we al op de fiets. Oslo en omstreken wordt wakker en klimt massaal in de auto. Dat valt extra op omdat we op de vluchtstrook moeten rijden.

We houden de borden *Askim* aan. Vlak voor Askim maken we de eerste duizend kilometer vol! Dat moet op de gevoelige plaat.

In *Mysen*, waar we het middagmaal willen nuttigen, brengen we een bezoek aan de super waar het brood nog warm is. Het kassameisje spreekt geen woord over de grens maar met pen en papier en aanwijzen komen we een heel eind. Tegenover de winkel, op de stoep en in de schaduw, werken we de buit naar binnen.

In de (hete) middag trekken heel wat meren aan ons voorbij. Huubs huid vertoont op diverse plekken *verbrandingsverschijnselen*. Insmeren helpt niet meer en daarom wordt de *lange broek* aangetrokken evenals het DOK-jack met lange mouwen. Het is heel bijzonder dat het hier in deze tijd van het jaar zo lang zo heet is. In Zuid-Europa is het aanzienlijk slechter op dit moment. Daar lopen campings onder...het is de omgekeerde wereld.

Het natuurschoon is overweldigend, de hitte ook en natuurlijk kunnen we op een bepaald moment de verleiding niet weerstaan en springen we in een van de vele, koele meren. Het is er dood- en windstil, de vogels kwetteren er niettemin

op los. De beloning na een kwartiertje spiernaakt poedelen is een flinke klim.

Om 14.30 uur hebben we de Noors/Zweedse grens te pakken maar omdat we een bosrijke binnenweg volgen is die alleen herkenbaar aan een oude verweerde grenspaal uit 1753.

De eerste aanduiding is *Koppom*, een dorp vierentwintig kilometer verderop. De gravelweg met veel steenslag is slecht. Er zitten flinke gaten en klimmen in en hij is onmetelijk lang met soms een huis of boerderij. Bos, bos, en nog eens bos en *lege bidons!* Dat is een (psychische) opdonder van de eerste orde...

In Koppom is alleen de PTT open en we wisselen de Noorse kronen om in Zweedse 'kromme dingen'. In een koele supermarkt werken we de man een halve komkommer naar binnen en ook een liter aardbeienyoghurt.

De fut raakt er een beetje uit waarschijnlijk mede door de hitte. In een volgend dorp schaft Huub zich nog een pul zonnebrandolie aan want het is niet te harden. Je verbrandt waar je bij staat...

We moeten heel Arvika door om camping Ingestrand te vinden. Ze ligt er heel mooi bij daar aan het water maar het barst er van de muggen. De campingbaas is met de hortsik vol kinderen een rondje terrein aan het maken en inschrijven komt morgen wel, hoewel we dan weer vroeg op pad willen.

Huub belt met Nederland en ik probeer wat op papier te krijgen maar de muggen houden maar niet op met die duikvluchten op papier & mij. Wat een ramp, die beesten.

Dinsdag 2 juni:

Ontbijt, thee en...droog brood!

Van de campingbaas (niet heel vroeg vertrokken dus) krijgen we een kaartje mee van de omgeving zodat verdwalen uitgesloten lijkt.

Toch raken we gigantisch het pad kwijt. We zitten midden in de bush en lijken alleen maar verder uit de bewoonde wereld vandaan te raken want dit soort smalle bospaden kan natuurlijk nooit de doorgaande route zijn. Bovendien staat de zon verkeerd voor ons, we moeten precies de tegenovergestelde richting hebben... en we besluiten dat het zo niet verder kan.

Terug en beneden bij een buitenhuis - waar op de heenweg een vrouwenstem Jessica Norman ten gehore brengt - klinkt nu de Pink Panter, zij het op een dwarsfluit. We stoppen, de muziek ook en daar komt de waakhond al aangerend.

De fluitiste bloost lichtjes als we haar complimenten maken over de kunstzinnige prestaties maar *'waar zitten we nu eigenlijk en hoe komen we hier uit?'* Nou gewoon, daar beneden links en dan langs het meer.

Rechtstreeks naar Grums nu. Mijn voordrager lijkt wat losjes te slingeren en ik knoop 'm vast met een extra toeclempje. Geen succes want de hele voortrein begint nu te *sjimmieën*. Dat moet beter vastgezet worden straks.

Voor de winkel in Grums houd ik de wacht. Een oudere heer stuurt zijn vrouw naar binnen en komt bij mij staan. In Zweeds steenkoolengels en -duits verhaalt hij van zijn fietsavonturen in Polen, Duitsland en ook Nederland nadat hij, veertig jaar geleden alweer, ontslagen was bij de bank waar hij werkte.

Karlskoga, doel voor vandaag, is nog ver. Op de vluchtstrook van de autowegen kun je wel opschieten maar het heeft niet zoveel met toeristisch vakantiefietsen te maken. Bovendien rijden ze je de haren uit de benen. Toch is hier minder verkeer dan bij ons op de snelwegen. Er wonen gewoon minder mensen in dit land.

Flinke heuvels krijgen we voor de kiezen. De druk op de pedalen is groot. Mijn tenen tintelen en branden. Het verzet is toereikend, dat wel: *trippeltje* voor, 12, 14, 16, 18, 21, 24, 28 achter. Huub heeft voor twee kransen, achter vijf en rijdt gemiddeld iets zwaarder...en ja, die vijftwintig kilo bagage moet natuurlijk gewoon mee! De camping in Karlskoga is geen camping meer maar een *beachclub* waar het populaire strandvolleybal druk beoefend wordt. *Klaas*, de beheerder hier, speelt met zijn maatje bij de Zweedse topvijf.

Er is ruimte genoeg en Klaas besluit dat we vannacht hier mogen staan, voor vijftig Zweedse kronen. Op het grasveld staat een tafel en twee stoelen zijn gauw gevonden. We zitten er deftig bij vanavond. De douche wil maar niet warm worden maar Klaas en vriendin zijn niet de beroerdste Zweden en we mogen de privédouche gebruiken.

De avond brengen we in gepaste rust door. Na de fantastische hap die chef Drees in elkaar flanst, probeer ik wat te schrijven maar opnieuw gooien de kleremuggen roet in het eten.

Het is een ramp en het *antimuggenspul* werkt nauwelijks.

Woensdag 3 juni:

Voor de wekker wakker. De was is droog. Uiteraard, met die warmte. Natuurlijk weer de nodige moeite om de goede weg te pakken zien te krijgen maar na wat klauterpartijen hebben we de E18, *Oslo-Stockholm*, te pakken.

Orebro raken we vlot door en daarna volgt een prachtige route langs het *Hjalmarenmeer*. In *Stora-Mellosa* enkele plichtplegingen zoals inkopen doen, eten en geld wisselen.

Katrineholm 'achtenveertig kilometer' wijst het bord. De wind lijkt (weer) wat op te steken en omdat ze nog steeds uit het oosten blaast betekent een en ander achtenveertig kilometer tegenwind. De tenen gloeien extreem. Het lijkt alsof ze er elk moment af kunnen vallen. Ik moet water! Links ligt een meer en wat ziet dat er uitdagend uit. Hup, daar zijn de schoenen al uit en bengelen de beentjes in het koude, donkere meer. Heerlijk is het.

Bij het I-bord van *Katrineholm* bepalen we de camping, maar eerst even winkelen. Voor de super staat een visboer, *ha, een visboer...* maar zijn waar ziet er zo onduidelijk en onfris uit dat we de vis de vis laten. Voorzien van taugé, bier, uien, bonensoep, lucifers, brood, tomatenpuree en een worst, arriveren we op de camping. Twee Duitsers zetten even na ons hun tentje op. Zij zijn bezig met een ATB-tocht met een uitgezette zwerfroute.

Chef-kok Huub zorgt voor het inwendige, zet koffie of thee en ik probeer naar huis te bellen. Ook met assistentie van de balie lukt dat niet maar als Huub later wel contact krijgt zijn we (en zij) weer op de hoogte met het wel en wee. Met de campingbaas raken we later op de avond in een amusant gesprek en voor morgen krijgen we een mooie routebeschrijving naar *Stockholm* mèt kaart. De Zweedse hoofdstad hopen we morgen te bereiken.

Donderdag 4 juni.

Om kwart over vier prikken de zon en een *koekoek* me wakker. Beide zijn erg vroeg vandaag. Huub ronkt nog als een dronken zeeman. Buiten spelen de hazen op het grote grasveld. Je struikelt er tijdens je ochtendwandelingetje bijkans over. Ik

probeer daarna nog een uiltje te knappen maar veel komt er niet van.

Om kwart voor negen gaan we op weg naar *Flen*. Ondanks de kaart moeten we toch diverse keren informeren naar de route. Na *Malköping* maken we het eerste fotorolletje vol: een dia van een grote zwerfkei.

Via *Södertalje*, een voorstad van *Stockholm*, raken we in de buitenwijken van de Zweedse hoofdstad, en tevens volkomen in de war. Hoe vinden we 'onze' camping? Het duurt even maar na verloop van tijd rijden we een plaatselijke wielrenner achterop. Die weet vast de weg en hij gidst ons naar de camping, die *Bredang* heet, net als de wijk waarin hij ligt. Tien kilometer zuidwest van *Stockholm* zitten we en vlakbij een metrostation.

Het is vol op camping *Bredang*. Het Europese Kampioenschap Voetbal staat voor de Zweedse deur. In vier stadions wordt het toernooi afgewerkt. De Nederlander die er met zijn caravan staat, komt ons 's avonds even gezelschap houden ('*helemaal op de fiets uit Nederland?*') maar niet lang: *muggen* teisteren ons samen zijn. Hij vraagt of we '*Nooit meer slapen*' kennen, een roman van W.F. Hermans. Het boek gaat over de 25-jarige student geologie Alfred Issendorf die op expeditie is in Noors Lapland. Citaat: '*Alfred merkt dat hij zijn collega's nauwelijks kan bijhouden door gebrek aan training, en de altijd aanwezige muggen houden hem uit de slaap*'. Ik heb het boek na thuiskomst direct aangeschaft. We zien die avond verder niemand. Iedereen zit achter de gordijntjes van de sleurhut te schuilen tegen de muggen.

Op vrijdag 5 juni:

zijn mijn tenen nog steeds 'dood'. Beter zij dan ik. Toch zwerven we de hele dag, op een metrotouristenkaart, door en onder de Zweedse hoofdstad. Er is van alles te zien: de oude burcht op het schiereiland, de

schitterende drijvende jeugdherberg- een spierwitte driemaster - en we zien er op toe dat de wacht bij het Koninklijk Paleis op tijd en correct gewisseld wordt.

's Middags belanden we bij de haven en informeren als goed Nederlander wanneer en waar de *goedkoopste* boot naar Finland vertrekt. Bij beide maatschappijen blijkt vrijdagavond varen drie keer zo duur als zaterdagochtend. Die keus is gauw gemaakt en dus gaan we op het akkertje terug naar Bredang.

Zaterdag 6 juni:

LUXE OVERTOCHT

Wekkertje vijf uur, zwaar bewolkt en zacht. De "AMORELLA", Viking-line, 34000 ton, 169.4 meter lang en 27 breed ligt al naar ons uit te kijken. De kosten vallen mee: zevenenzeventig Finmark, iets van dertig gulden voor twee personen inclusief fietsen en dat voor twaalf uur varen. Daar steekt het TESO-tarief schril bij af...

De Amorella

Alles aan boord is luxe! In een van de gangen hangt een elektronische land/zeekaart van het gebied. Een rood knipperlampje geeft de positie van het schip aan. Het zijn allemaal eilanden, een stukje open zee zien we nauwelijks. In *Mariehamn*, hoofdstad van de Alandeilanden, grootste eilandengroep van Europa, leggen we even aan om te lossen

en te laden. Er gaan toeristen van boord en er komen flink wat fietsers aan boord die terug naar Finland gaan. De Aland-eilanden bestaan uit ontelbaar veel minieilandjes die vooral tussen Aland, het hoofdeiland, en de Finse kust liggen. De hele groep omvat circa 6500 eilandjes!

Huub ligt voornamelijk vlak, in de zon en met zijn neus in een boek. Ik preferer in dit stadium (rechterbovenarm bijna in staat van ontbinding) de schaduw en maak me nuttig met het zoeken naar en aanschaffen van *bier*, dat in de supermarkt aan boord aanmerkelijk goedkoper is dan in een van de restaurants...

Helemaal voorin is een cafetaria waar je, rechtvooruit, een prachtig uitzicht hebt. We raken in 'gesprek' met *Viljo*, een Fins baasje, dat met zijn caravan op de terugreis is. Kaarten van Finland worden uitgespreid op de tafel en ondanks dat Viljo geen woord over *zijn* grens spreekt, beleven we toch een amusant half uurtje met deze Suomi (Fin) Even verder zit een vrouw een pijp te roken.

SUOMI-FINLAND

In Turku (de Fin noemt dat *Abo*) stroomt het schip leeg en als ook wij netjes via de valreep voet op Finse bodem zetten, moeten we klauteren, met fiets en al, want het trottoir ligt open. Weer *geen* douane. De camping ligt zeven kilometer terug, in westelijke richting. De tent staat snel. Het horloge gaat een uur naar voren. Eten hebben we niet meer en de 'kampwinkel' geeft ook niet thuis. Buurman, een luxe hotel, heeft nog een broodje in de vriezer, dat we netjes moeten afrekenen. Vuurtje stoken! Juist ja, tegen de muggen!

Zondag 7 juni: Pinksteren

Op de eerste pinksterdag van 1992 stappen we al op tijd op de fiets. We verlaten de haven waar een prachtige, spierwitte driemasterbark, de 'Suomen Joutsen' ligt afgemeerd. De Turkuuse kerkklokken

beieren er oorverdovend op los ... en ik breek een spaak! Hogere machten? Bijgeloof? Of gewoon slecht materiaal? Neen, spiksplinternieuw materiaal. Toeval. Met de fietspaden gaat het tot onze verbazing vrij goed. Soms houden ze volledig onverwacht op of 'slingeren' ze naar de andere kant van de weg door een tunneltje, maar we anticiperen op tijd. De wind blaast, geloof het of niet, uit het westen! Nog niet eerder vertoond deze reis. De hoge temperaturen komen rechtstreeks met de wind mee uit het oosten en dat geeft meestal heel stabiel weer. Zoals tot nu toe. Huub heeft zijn dag niet echt vandaag; hij zit een beetje bleek op zijn fiets. Dertig kilometer voor Helsinki hangen we de beentjes een kwartier in helder *meerwater*. De voeten staan in brand! Het is geen harden! Het is of je onderdanen er elk moment af kunnen vallen. Heerlijk koel water 'blust' de zaak.

Om zes uur, 26 graden heet nog, bereiken we Helsingfors, zoals ze de hoofdstad hier noemen. Op het Centraal Station stappen we af om de marsroute te bepalen: boodschappen doen, stempelen, bellen met Gintaras in Litouwen om onze afspraak te bevestigen, er moet geld gewisseld worden, en ook niet onbelangrijk: '*waar is de camping?*'

Op het stationsplein pas ik op de fietsen, Huub werkt binnen de boodschappenlijst af. Een dronken Russische zeeman, buiten voor het station, ziet *of* geld *of* hij zit verlegen om een praatje. Het is het laatste en het gesprek beperkt zich tot hand- en armgebaren en regelmatig vriendelijk glimlachen. Men moet nu eenmaal aan zijn hachje denken. Wat wil zo'n dronken Rus? Vriendschap, zo blijkt gaandeweg. Zo beroerd is ie niet. Als dank krijg ik een prachtige Russische flesopener, waarop een afbeelding van een beroemd St. Petersburgs gebouw. Spassiba! (Dank)

De ansichten schrijven we op de camping, die we een half uurtje buiten de stad

vinden. Daar zitten ook twee Duitsers voor hun tentje. Zij zijn ook per fiets maar al veel langer onderweg en op reis naar Lapland. Er volgt een geanimeerd gesprek. In de avond zet Huub de eerste reservespaak in mijn achterwiel zodat we rustig kunnen gaan slapen.

OOST-FINLAND

Tweede Pinksterdag, 8 juni.

De wind speelt kiekeboe, want hij komt opnieuw uit het oosten. Zo kennen we 'm weer.

Op naar *Porvoo*. Dat gaat in het begin goed, daarna raken we de weg kwijt en weten we niet precies waar we zitten. We richten ons nu maar op de zon, die gelukkig veel aanwezig is.

In *Liivosan* rond de middag, stop. We kopen wat voedsel en op een bankje in het park houden we middagrust. De plaatselijke zwerver trekt opzichtig de aandacht, maar we negeren hem een beetje. Het lijkt er hier in dit dorp al wat armoediger uit te zien. Havelozer en kleurlozer huizen bijvoorbeeld. Een stukje verder - we hebben het dorp achter ons gelaten - rijdt Huub voor het eerst lek. Dat zou onze enige lekke band (*8600 kilometer, vier wielen*) worden maar dat weten we dan nog niet. Een autochtoon komt ons tijdens het oponthoud gezelschap houden en vertelt allerlei wetenswaardigheden over de grensstreek, de Russen erachter en waarschuwt en passant voor groepen agressieve Russen die niet echt gezellige bedoelingen hebben. Aardige vent.

Voor Kotka zien we de fietsbordjes naar havenstad *Haminaa* al. Na Kotka een is er een gigantische wegomlegging met veel ploeter- en klauterwerk. We denken onmiddellijk aan *Frank van Rijn* en zien hem al sjoerend aan zijn fiets door de gortdroge woestijn trekken. Hoewel onze situaties natuurlijk niet te vergelijken zijn.

Wij vinden direct wel weer een stukje
asfalt...

Het is nu nog maar vijfendertig kilometer
naar Rusland...en de omgeving wordt
rustiger en *leger*. Er is maar weinig
verkeer, hoewel de weg goed en breed is
en misschien al aangepast aan het te
verwachten economisch verkeer tussen dit
deel van Europa en Rusland.

In *Valimaa*, op vijf kilometer van de
Russische grens, ligt camping *Valimaa*.
Daar slaan we de tent op voor voorlopig de
laatste nacht op westers grondgebied. Je
kunt Rusland hier ruiken, voelen, bijna
aanraken.

Op deze plek trokken op 30
november 1939 de Russen het sinds
1917 onafhankelijke Finland binnen.
Het kleine, felle Finse leger onder
leiding van opperbevelhebber Carl
Gustaf Mannerheim sloeg keihard
terug. Pas in februari 1940 dwong
Stalin met continu geweld de
doodvermoede Finnen op de knieën.

De camping is tevens ons 2000-
kilometerpunt zo blijkt en na de 185
kilometer van vandaag staan we bij dat
heugelijke feit even stil. Foto! En een
biertje natuurlijk...

Op een centraal pleintje op de camping
staat een 'sociale ruimte' met golfplaten
omgeven. Binnen is een grote open haard
onder een kap waaronder een vuurtje
flakkert. Huub sleept de kookspullen naar
binnen, ik, ondanks de muggen, mijn pen
en papier. Zo zijn we allebei zoet. We
mikken wat hout op het vuur en dankzij de
hoog opstaande vlammen houden de
moskietos zich gedeisd. 's Nachts is het
koud maar dat komt omdat we vergeten
zijn de 'buitendeur' van de tent te sluiten...

VAALIMAA - TORFJANOVKA

Dinsdag 9 juni:

Om negen uur zijn we bij de
'grenswinkel', het *laatste* Westerse
bastion. We kunnen er met dollars terecht.
Vijftig meter verder is de *Finse* grenspost.
De *Finse* douane is stomverbaasd als er
twee fietsers stoppen die door willen naar
Rusland. Dat hebben de mannen nog nooit
meegemaakt en dat zou wel eens kunnen
kloppen. De keurig in het uniform zittende
douaniers weten niet wat ze ermee
aanmoeten. Onze papieren (visum en
paspoort) worden aan een uitgebreid
onderzoek onderworpen, maar alles klopt
natuurlijk. Daar hebben we wel voor
gezorgd. De jongens zijn erg vriendelijk en
tijdens onze wachttijd willen ze van alles
weten over *Goelit & Kroef* en het
Nederlandse Voetbal dat van 10 tot en met
26 juni meedoet aan het Europees
Kampioenschap in Zweden.
Al onze papieren verdwijnen naar binnen,
het kantoor in. Wij volgen en houden halt
bij de balie. Er wordt achter die deur
waarschijnlijk flink met de wenkbrauwen
gefronst, druk overlegd en heen en weer
gebeld met de Russen. Of bellen ze met
Helsinki om instructies?

Een kwartiertje later verschijnt de chef, in
nog indrukwekkender uniform, zelf: '*er is
een agreement met de Russen dat fietsers
niet het land in mogen*', deelt hij
vriendelijk mee. Dat is ons bekend, dat is
al eeuwen bekend, maar de tijden zijn
veranderd. Toch? Het communisme is
immers verdwenen. *Kunnen we zelf niet
even bellen met de Russen?*' opper ik. Dat
'*zulke wetten veranderen*' niet de grootste
prioriteit heeft van de Russen in deze
nieuwe tijden, snappen wij wel. Maar ja,
daar staan we. Wat nu? Goede raad is
duur. Weer buiten babbelen we verder met
de jonge grenswachten die het allemaal
wel interessant vinden en maar ook
vervelend voor ons. En ja, bellen met de
Russen heeft geen enkele zin...wat wel

zou kunnen: (hé, oplossing!) ‘*Jullie moeten een lift zien te krijgen*’, zeggen ze, ‘*wacht op een vrachtwagen of een busje waar het hele zwikkie inclusief jullie zelf in kan. Dan ben je geen fietser meer*’. Topidee.

Wachten dus op dingen (auto’s) die komen gaan. Omdat het hier de *Russische* grens betreft is er niet veel verkeer. Hoe verhoudt een en ander zich tot ons schema? Een kwartier babbelen later arriveert er een leeg busje met een forse Fin aan het stuur, zware baard, type ‘*popeye*’. De grensmannen en de Fin kennen elkaar; dat zie je. Hij zal wel vaker Rusland in trekken. Ze knopen een gesprek met hem aan. Het gaat over ons, ze wijzen naar ons, maar uiteraard verstaan we er geen woord van. Als baard instemmend knikt realiseren we ons wat hier plaatsvindt: *de Finse douane regelt een lift de grens over en lost zo ons probleem op!*

We klimmen met fiets en al in de bus, schudden de Finnen en baardmans stevig de hand en nemen naast hem plaats op de bestuurdersbank. De Fin, middelbare leeftijd, beschikt over spierbundels zo dik als manillatrossen, wat een veilig gevoel geeft...Hup daar passeren we, honderd meter verder al de eerste Russische vlag. ’n Rode, met hamer en sikkel. Nog geen tijd gehad om die te wisselen? De slagboom staat open en de grenswacht steekt minzaam zijn hand op. Hier gebeurt niets! We weten van ‘*Fietstocht Boedapest-Den Helder 1986*’ dat alle grensposten in het ‘communisme’ dubbel zijn uitgevoerd en andere halve kilometer verder valt direct het *kippenhok* op waarin de Russische douane annex grenswacht zit. Streep over de weg en een stopbord.

TORFJANOVKA

Onze Fin passeert gemiddeld twee of drie keer deze grens zo worden we gewaar, en geroutineerd laat hij zijn papieren zien. Wij stappen uit, de Russen weten niet wat ze zien en wij laten met stalen gezichten onze

grensdocumenten zien. ‘*Dit hier is nog nooit vertoond en kan helemaal niet*’, zie je ze denken. ’n Piepjong joch, strak in het pak en onder een enorme pet (is ie 21?) blikt ons onderzoekend aan en bestudeert vervolgens nadrukkelijk de pasfoto’s. Van achter ramen zien we nog meer verbaasde blikken en (kennelijk) gaat er een lopend vuurtje: ‘*westerlingen op fietsen aan de poort!*’ Iedereen komt naar buiten, het hele kamp staat ons aan te gapen en al gauw hebben ze door dat er in dat busje wat bijzonders te zien is. De fietsen hebben we in het voertuig laten staan want omwille van het tijdschema willen we proberen nog een stuk mee te rijden met Finmans, Rusland in. Hij moet naar *Vyborg*, de eerste stad op de route St. Petersburg en een goede zestig kilometer van hier. (*niet te verwarren met het Deense Vyborg*) We moeten naar binnen. Aan een loket zit een strenge tante, er kan geen glimlachje af, en we moeten van haar een valutaformulier invullen. Hoeveel geld en van welke munt heb je bij je, dat werk. Ik schrijf volledig willekeurig 5 DM. en 5 HFL op...In het rubriekje ‘welk voertuig’ schrijven we netjes Toyota op. Kenteken: RMH895. Dat klopt als een zwerende vinger. Ze kijken er allemaal heel streng bij. Dat kunnen wij ook heel goed, maar dit is niet de plek om grapjes te maken; dat waardeert Rusmans vast niet. Koest dus. In ons beste Fins- met zwaar Nederlands accent- weten we samen met baard de boel rond te krijgen. Het ijs is een beetje gebroken en vriendelijk zwaaien ze ons uit...We rijden weer; het heeft al met al een kwartiertje geduurd. Geen probleem die fietsen! Je mag niet *fietsend* oversteken, maar voor de rest...

Wie ooit voor de 'val' of liever gezegd het bankroet van het communisme weleens in Oost-Europa is geweest, zal zich ongetwijfeld de 'zware' en de soms 'absurd zware' grensbewaking zich nog levendig voor de geest kunnen halen. Het ergste gold wel de grens tussen West-

en Oost-Duitsland. De voormalige DDR wist als geen enkel ander land zijn grenzen te bewaken. Mijnevelden, hondenpatrouilles, cameratoezicht, prikkeldraad, stukken niemandsland, elektrisch beveiligde hekken en heus niet met schrikdraad! Het was er allemaal. Auto's die terugkwamen uit het 'arbeiders- en boerenparadijs' werden minutieus doorgezocht op 'levende smokkelwaar.' Spiegels gingen onder de auto om te zien of iemand zich wellicht had vastgeklampt aan de onderkant van de auto. Het hele gebeuren aan een grens nam al gauw drie kwartier tot soms veel langer dan een vol uur in beslag, ook al zag men overduidelijk dat men met toeristen te maken had.

Rusland! Wat treffen we aan? Een grote brede weg, zonder markering, zonder één enkele streep (hoe gaat dat 's nachts?) grote gaten in het wegdek, bos, bos en nog eens bos. Tientallen kilometers bos. Geen bewoonde wereld, geen levend wezen, weinig verkeer.

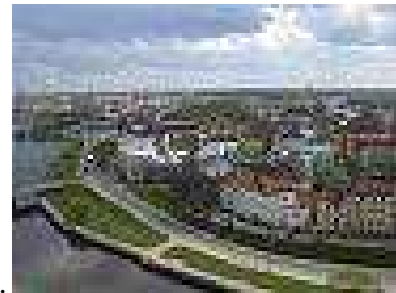
Baardmans zigzagt vanwege de gaten letterlijk over de weg. Het is warm achter het raam. De zon schijnt ons recht in het gezicht. Een half uur verder schuift uit een bosweg plotseling een auto de weg op die met de koplampen begint te seinen.

Stoppen! 'n Overval?

Zullen we het nou beleven? Is dit waarvoor we gewaarschuwd zijn?

'Ze', drie à vier jongemannen, bieden wodka en roebels aan in ruil voor Westerse valuta (dollars) Ze zijn niet agressief en wapens, waar we toch wel een beetje beducht voor zijn, zijn niet te zien, als ze die al bij zich hebben. Finbaard blijft ijsig kalm. Eens kijken hoe hij dat varkentje wast. Ik kijk nog even naar zijn enorme bovenarmen, mocht het tot actie komen...

'Wij' hebben niets nodig vandaag en we mogen 'gewoon' verder. Een hele opluchting.

VYBORG.

In het brugwegdek bij de entree van Vyborg, vallen de enorme gaten op en het staal van het gewapend beton steekt er doorheen. Gevaarlijk. Goeie kwaliteit staal, zie ik in de gauwigheid... We zitten nu zestig kilometer Rusland in. Op een parkeerplaats bij het station zet baard het busje neer. Uit onuitsprekelijke dankbaarheid overhandigen we hem een DOK-vlaggetje waar hij heel blij mee is. We schudden elkaar stevig de hand. De fietsen hebben de hobbelige reis ook overleefd. Plaatselijke kindertjes zwermen plotseling om ons heen - waar komen die nou vandaan? - en ze willen pennen en snoepjes. Van beide hebben we er niet veel bij ons, maar we weten ze toch blij te maken. Na handjes schudden stappen we op de fiets. De piste naar Sint Petersburg is nog lang (120 kilometer) en zeer eentonig... Je waant je op een andere planeet, zo verlaten en doodstil is alles. Veel ruig bos, heel weinig verkeer, weinig kruisingen en geen leven wezen te bespeuren. Bestaan Russen wel? Je zou er neerslachtig en depressief van worden... Er komt maar geen eind aan... hoewel, daar hebben we, na tachtig kilometer, eindelijk het eerste dorp.

Bij het naambord - *Pervomajskoe* (Первомайское) - maken we onze eerste Russische foto. De afslag ernaartoe ligt vol met stenen. Stapvoets draaien we het gehucht in. Vrolijk word je er niet van: jaren twintig, arm, oud en kapot. De symbolen langs de weg, waar het

communisme vroeger zo sterk in was, zijn er nog wel maar minder en vaak zonder bustes of koppen. Ook worden ze niet meer onderhouden zo te zien. De wegwijzers hebben het afwisselend over Leningrad en Sint Petersburg, tenminste dat zegt Huub want de cyrillische tekens zijn voor mij vooralsnog abracadabra. We verlaten het dorpje met lege bidons en bij een tankstation langs opnieuw een lange, kaarsrechte weg waarlangs zeer frequent een trein raast, is wel water maar *niet* om te drinken....

De eerste camping die we noordelijk van St.Petersburg 'tegenkomen' is een 'currencycamping', eentje waar je alleen met westers geld terecht kunt. Ziet er deftig (en duur) uit. Tien kilometer verder ligt 'Olgino'. Die hebben we op de kaart ontdekt; dat is de camping die wij zoeken. Een immens grote entree leidt ons naar de balie van dit complex dat ook een motel en een restaurant omvat. Daar zit 'Breznjev'.

OLGINO – CAMPING

De grijze Breznjev achter de balie bestudeert vertwijfeld onze papierwinkel. Op de *kopievoucher*, het origineel moest in Den Haag ingeleverd worden, staat dat wij logeren in hotel 'Zadrustjestvo', halfpension. Dat is gedaan om een visum te kunnen krijgen. Je moet om Rusland in te kunnen komen een persoonlijke uitnodiging hebben of een voucher waarop je verblijfadres en verblijfstijd staat. Ze willen gewoon weten waar je uithangt. Een brokje controle dat stamt uit vroeger tijden maar dat in de toekomst, zo nemen wij aan, wel zal verdwijnen. Wij namen dus met zo'n voucher met foute informatie (niks hotel, wij *kamperen*) een zeker risico, zij het op advies van 'Scope', een bureau in Tegelen, gespecialiseerd in Ruslandreizen. Daar hebben ze wel gezegd dat onze manier van reizen problemen zou kunnen opleveren. Een deel daar van hebben we inmiddels achter de rug...

In langzaam en moeilijk Engels vraagt *Brenzef* wat we komen doen. 'Jullie moeten toch in hotel Zadrustjestvo zijn?' en hij wijst op de voucher. Daar staat het duidelijk. Tsja daar heeft de partijchef wel een punt. Als een echte *Tom Poes* verzin ik een list: '*We liepen onverwacht een Russische vriend tegen het lijf en hebben toen snel een kampeeruitrusting gekocht*'. Ik vond het niet helemaal chic...de man zo voor de gek te houden...en hij vertrouwt het ook niet. Na een kwartier bladeren en ingewikkeld turen in documenten, waarbij er steeds meer zweet op zijn hoge voorhoofd verschijnt, krijgen we het advies morgenochtend terug te komen want dan zijn de dames van de administratie er. '*Die weten het wel. Zet je tent maar op en ga slapen*'. Zijn Engels is zeer beperkt, en de taal is de oorzaak dat we niet verder komen. Hij trekt een gezicht: '*Ik word hier zwaar voor het lapje gehouden*'. En dat is natuurlijk ook zo. Ons paspoort vragen we terug, staatsdocument uiteindelijk. Het werkt allemaal niet goed hier, dat is duidelijk.

Het campingterrein ligt er verlaten en verwaarloosd bij. De trekkershutten zijn mager bezet, tenten en caravans zie je niet. De douchekop in een *wigwamachtig* douchegebouwtje sproeit niet, er komt een miezerige straal uit. Het water is echter 'gewoon' nat, dus schoon worden wel. Na de boerenkool van chef-kok Huub uit het noodrantsoen en de koffie komt er van schrijven niet zoveel want ook hier "muggiewitschz".

GINTARAS

Woensdag 10 juni:

Op tijd wakker ondanks een kille nacht, maar ze is er weer: de zon! Hoera! Huub snurkt rustig nog een uur door. Ik ga aan de was en als ik terug kom is het ontbijt klaar, kringelt er koffiegeur en is de was bijna droog.

De dame van de administratie is niet blij met ons en ze weet domweg niet wat te doen en een lachje kan er niet af. Zo erg is het toch allemaal niet? We komen de dollars die meneer Jeltsin zo hard nodig heeft, gewoon persoonlijk brengen. Kun je toch wel je vriendelijke gezicht op zetten? 'Wat hier gebeurt kan helemaal niet', straalt ze voor honderd procent uit. Dat dachten wij ook al. Feit is dat men totaal overrompeld is door dit Westerse bezoek. Ze kunnen het niet hanteren...

Om er maar van af te wezen (?) overhandigt ze de rekening. Roebels hebben we nog niet. Wisselen kan alleen in een Intouristhotel. Langs mijn neus weg vraag ik of het niet in guldens kan. Zonder een spier te vertrekken pakt ze de telefoon en we horen iets van 'kallandski koelden' en tot onze niet geringe verbazing mogen we even later gewoon *eenentwintig gulden* neerleggen.

's Middags dineren we in het campingrestaurant dat opvalt door de grootte, de leegte (er zit geen kip), de vele obers die voornamelijk niks lopen te doen en een ruime menukaart. Buiten het voedsel probeert (onze) ober nog van alles te slijten: drank, horloges met een beeltenis van Yoeri Gagarin - de eerste Rus in de ruimte - te voldoen in dollars, Duitse of Finse merken.

Tegen vijven slenteren we naar de poort. Gintaras moet hier rond die tijd staan, dat is de afspraak. Hij woont in *Kaunas*, tweede stad van Litouwen, en is per trein en met zijn fiets naar hier gereisd. Hij en Huub kennen elkaar sinds de fietstocht van Amsterdam naar Moskou die in 1989, dat hele roerige (Oost-Europese) jaar, werd gehouden. Huub was een van de deelnemers. In die tijd kon je in Rusland alleen maar onder begeleiding fietsen. De gidsen kwamen je afhalen bij de grens en alles was daarna geregeld: route, overnachtingen, ontmoetingen. Litouwer Gintaras, toen nog officieel onderdaan van

de Sovjet-Unie, was samen met een zekere *Clemens* en ene *Eimis*, een van die gidsen. Clemens en Eimis komen we later in dit verhaal tegen.

Staat hij daar al twee uur! Hij is een uur te vroeg, wij zijn vergeten de klok een uur naar voren te zetten, want in St. Petersburg heerst Moskoutijd (= twee uur later dan in Nederland)

De begroeting is er niet minder hartelijk om en ik maak kennis met een sympathieke boy van even in de dertig. We breken ons bivak op de camping op, pakken het boeltje bij elkaar en fietsen gedrieën dwars door St. Petersburg (eerste indruk: zeer haveloos) naar een studentenflat in zuidwest, een afstandje van pak 'm beet vijftientig kilometer.

We sjouwen de zware fietsen naar één hoog. De twee kamers die we tot onze beschikking krijgen, zijn nogal donker en schamel. Het beddengoed is echter schoon en gestreken, het sanitair en de keuken op de gang zien er niet uit! Gintaras pakt het eten dat hij van huis heeft meegebracht uit. Wij kijken met verbazing toe. Die knakker heeft werkelijk alles bij zich: worst, kaas, koekjes, komkommer, boter, zout, peper, brood...Russisch dus, zo hoort dat hier.

Natuurlijk valt er met Huub veel bij te praten. Kaarten komen tevoorschijn, de avond vliegt en voor je het weet is het een uur. Buiten blijft het de hele nacht lawaaiig. Oude en rammelende vrachtwagens die over een hobbelig wegdek hun pad zoeken. Bovendien is het niet donker! 'White Nights', een verschijnsel waarbij het niet volledig donker wordt. Zulke nachten kom je tegen op plaatsen die zestig graden of meer boven de evenaar liggen, zodat de zon niet volledig achter de horizon kan wegzakken en ook 's nachts blijft schijnen. Men kan dagelijkse activiteiten zoals lezen voortzetten zonder kunstlicht. Sint-Petersburg staat bekend om haar Witte Nachten. De periode van mei en juni heeft al *heldere* nachten, maar de echte witte

duren van 11 juni tot 2 juli. De nachten worden als romantisch beschouwd, maar kunnen ook melancholische gevoelens oproepen.

Donderdag 11 juni:

Per tram en metro naar de stad. De metrostations zijn niet allemaal zo mooi als die in Moskou maar er zijn verschillende 'plaatjes' bij!

St. Petersburg, de laatste schatkamer van Rusland, is in 1703 door Peter de Grote (1672-1725) gesticht. Peter woonde een tijdje in Zaandam waar hij veel geleerd heeft over bouwen aan en op het water. De stad heeft in de Tweede Wereldoorlog knap onder vuur gelegen in is vrijwel geheel omsingeld geweest door de Duitsers. Dit "Beleg van Leningrad", zoals de stad toen heette, duurde 900 dagen. Pas op 19 januari 1944 slaagde het Rode Leger erin de Duitsers terug te dringen. 200.000 Leningraders kwamen door beschietingen en bombardementen om het leven terwijl er 630.000 de hongerdood stierven.

We stappen uit op de Nevsky Prospekt, de *Kalverstraat* van Sint Petersburg. We bezoeken de St. Isaac Kathedraal vanwaar een blik op een regeringsgebouw met de Russische vlag, wit-blauw-rood, in horizontale banen. Haal de onderste baan naar boven en je hebt onze eigen driekleur. Nederlandse invloeden kortom.

In toeristenpas vervolgens naar de Hermitage, oorspronkelijk 'kluizenaarsverblijf' van *Catharina de Grote*. Nu is er de grootste kunstverzameling ter wereld ondergebracht en vrijwel alle grote Nederlandse meesters hangen er. Het houdt niet op, zalen vol. Onze Jaarsma mis ik. Foto's maken mag niet, het flitslicht kan beschadigend werken. Buiten - ambulante handel - bieden allerlei kooplui (tjes) complete militaire *uitrustingen* aan. Zo'n grote pet is misschien wel wat voor de voorzitter.

Via *Czaar Peters* standbeeld, geliefde plek voor bruidspartjes, komen we terug bij de rivier de *Neva*, en we zoeken het pad terug de stad in, op zoek naar een bakker, maar die zijn vrijwel allemaal door hun handel heen. De zesde is raak ook al kost dat een half uur wachten in een echte Russische rij. 's Avonds naar *Pavel*, een bekende van Gintaras. Hij is student en woont op een flat. Lang geleden woonde een etage lager *Fjodor Dostojevski*, de beroemde Russische schrijver van onder andere *Schuld en Boete*. Als hobby beklimt Pavel sneeuw- en ijsbergen in de Oeral en de Kaukasus. Hij laat een aantal fraaie dia's zien. Tijdens het gebak komen vanzelfsprekend alle 'hete' onderwerpen (politiek) aan de orde. Pavel spreekt moeizaam Engels, maar grote kennis van zijn land en geschiedenis in het algemeen houden de discussie op gang.

Vrijdag 12 juni: naar huis!

Sint Petersburg is keerpunt. Vanaf nu rijden we in zuidwestelijke richting. Windje mee dan? Nieuw is dat we met zijn drieën fietsen, want Gintaras gidst ons naar zijn woonplaats, het Litouwse Kaunas. Zonder begeleiding is het heel lastig reizen in Rusland, want de taal is een probleem vanwege het cyrillische alfabet en Russen spreken mondjesmaat tot helemaal geen Engels. Net de stad uit passeren we een afgeladen bus die niet harder gaat dan vijftien kilometer per uur. De rook walmt er aan alle kanten uit. Bergje op komt hij langzaam voorbij, op het vlakke halen we hem weer in. De passagiers, honderd haringen in een ton, kijken hun ogen uit. Wij ook...De piste naar Luga is lang, 140 kilometer, slecht, recht en druk.

In Nikolskoje koken we potje in een bushok. Verderop staat een ambulance met een bijna onzichtbare zwaailamp dwars op de weg. Er is echter geen ongeluk maar een begrafenis. Op een 'aangekleed' vrachtwagentje wordt de overledene in een kist naar zijn laatste rustplaats vervoerd. Het verkeer is verbazingwekkend: alle auto's vervoeren wel wat op het *dak*: koelkasten, reservewielen, een fornuis, jerrycans voor extra brandstof bijvoorbeeld en er staan ook veel voertuigen nogal slordig in de berm geparkeerd. Die doen het niet meer. Pa met zijn neus onder de motorkap, moe en de kinders vertwijfeld toekijkend. 'Komt dit wel goed?' lijken ze te denken. Hele reparaties worden uitgevoerd. Weinig ANWB, geen garage. Soms raast er een Nederlandse auto voorbij, althans dat denken wij. Bij nader inzien zit er gewoon een Rus aan het stuur. Utrecht geweest? Westerse automarkt? De kentekenadministratie is niet helemaal waterdicht.

Handel

Oude motoren, zware zijkleppende *viertakten*, zeulen rokend en stinkend

langs. Meestal hebben ze een zijspan en de snelheid komt niet boven de zeventig. De bestuurder heeft een hoed op, kind in het bakje, moeder met hoofddoek achterop. Bussen zijn ook onverminderd oud en er ontbreekt altijd wel een klep, kap of deksel, maar er rijdt wel elke drie minuten eentje voorbij. Er lopen veel mensen langs de weg, karbies of plastic zak bij zich. Als het bij ons 1930, 1940 zou zijn past het er allemaal perfect in, volgens mij, behalve misschien die plastic zakken.

De particuliere handelsgeest slaat toe. Regelmatig zie je mensen met spullen ter verkoop in de berm zitten, kinderen met een emmer aardappelen bijvoorbeeld, melk in glazen potten en vaak is er dan ook wel brood (*gleb*) De oudere jeugd biedt drank en sigaretten aan.

Voorbij Luga, een flinke legerplaats met kazernes en militair materieel waarvan de Nederlandse Jan Soldaat absoluut niet onder de indruk zou raken - '*zijn we daar al die jaren bang voor geweest?*' - vinden we een meertje, waar we wel bivak kunnen maken voor de nacht, denken we. Er staan al wat Russen met hun auto's. Zij willen zo te zien ook overnachten. Ze stoken vuur voor de *sjasliek* en kijken televisie die op het dak van een van de auto's staat. Veel te hard; Russen hebben herrie om zich heen.

Het meer is onze *douche*, het bos ons toilet. Kamperen in het wild betekent goed op je spullen passen. We halen vrijwel alles van de fietsen af de tentjes in, het zeil gaat eroverheen, de dubbele sloten erop. 'Alles' uit het westen is interessant voor de autochtonen.

Gintaras bereidt vakkundig de warme hap. Op het menu staat hutspot en de klok wijst 22.30 uur. Er lopen nog wat 'verdwaalde' Russen rond. Volgens mij komen ze de zaak verkennen, kijken wat die Westerlingen allemaal bij zich hebben. En zulke mooie fietsen hebben ze ook nog nooit gezien. Gelukkig ook nu weer een '*white nightje*', maar van een diepe nachtrust is geen sprake.

Zaterdag 13 juni:

Kwart voor elf fietsen. De waterpomp aan de weg geeft geen water, de aanpalende winkel (*Prodoekte*) heeft geen brood. Goeie start... De route voert wederom in zuidelijke richting. Buiten is er vooral niks, de overweldigende natuur buiten beschouwing gelaten. De weg is kaarsrecht, kilometers lang. In een dorp ontdekken we een waterput. Huub laat de emmer zakken en het opgetakelde water smaakt naar *grond*. Hoe is de kwaliteit? De *waterontsmettingstabletten* komen tevoorschijn en in elke bidon verdwijnt een pil. Om half drie, het is erg warm, ontwaren we een schaduwrijke plek. Thee van putwater gezet en aangelengd met tabletten is nou niet je dat, maar je moet wat. De Russen zullen dit water toch ook wel nuttigen?

Regen? Regen!

Bij het opstappen voel ik een drup! Wat zullen we nou hebben? Het is al wéken kurkdroog! Na twee buien, het inpakken van de boedel in plastic en het opdiepen van het regenjack, begint het te plenzen en wordt het tijd om onderdak te zoeken. Een boerenbouwval biedt enige bescherming tegen het overvloedige hemelwater. Wat ziet de Russische wereld er ineens anders uit... Kilometers verder - het wegdek dampst nog - staat zo maar een fles melk in de berm, en moeder komt al naar buiten als we stoppen. Pa volgt. 'Valt er hier iets te verdienen?' zegt zijn gezicht. De bidons gaan vol met de witte motor, onze magen ook. Van vader nemen we tegen vergoeding een brood over. Een klein, gitzwart en lief poesje komt zich er ook mee bemoeien. Als ik haar op mijn bagage zet om een foto te **maken**, wil ze daar niks van weten.

Pskov, de gouvernementsplaats waarheen *Alexander Poesjkin*, Ruslands en misschien wel 's werelds grootste dichter, in 1824

werd overgeplaatst, halen we niet meer vandaag. Dat komt door de regen, of beter door de vertraging die we door het schuilen hebben opgelopen. Bij een boerin, met een flinke kromme rug bezig op de akker, koopt Gintaras een maaltje piepers. Aan een zijweggetje ligt een meertje zo laat de kaart zien en bij het pad ernaartoe staat een waterput en de *zesliterwaterzak* is snel gevuld. Het dorp waar dit lieflijke vennetje ligt, heet *Podborovje*, in goed Nederlands *Potverdorie* en aan de oever van het meer staat een vervallen, houten gebouw. Er scharrelt een oud baasje rond en als G. in goed Russisch netjes vraagt of we misschien op het grasveld onze tentjes mogen opzetten, is dat direct goed. Maar waarom niet even *in* de bouwval kijken? Na een korte inspectie stellen Huub en ik vast dat de tentjes vannacht wel op de fietsen kunnen blijven. Naar binnen met de spullen en over op lux!

Het zeil op de grond, luchtbedje en slaapzak uitgerold. Huub plakt zo goed en zo kwaad als dat gaat de ramen af met plastic (muggen!) en ik begeef me, het zakmes opengeknijpt, op weg naar de piepers die buiten al op tafel staan. Dan komt er plotseling en geheel onverwacht een Jeep met gierende banden en wild toeterend tot stilstand! De chauffeur lijkt woest, gaat heel erg tekeer en springt uit zijn wagen. Iwan is boos, dat kun je wel zeggen. Wat hebben we misdaan? Hebben toch alleen maar goede en vredelievende bedoelingen? Maar ja, dat weet hij natuurlijk niet. Gintaras begint op geheel eigen wijze, dat is rustig en beheerst, uit te leggen wat er gaande is en wat onze plannen zijn.

Een vrouw (Iwans echtgenote?) die in de wagen zit, stapt rustig uit, bemoeit zich in het geheel niet met het twistgesprek, en komt samen met een stel kinderen op mij af...neemt het zakmes over en neemt het aardappelschillen ter hand. Wel heb je ooit? Ze trekt er een gezicht bij of ze zeggen wil: *'dat is toch vrouwenwerk'*. Daar kan ik het (hum) alleen maar mee eens zijn en ik sputter niet tegen.

Als 'pa' is uitgeraasd trekt hij al zijn kleren op zijn onderbroek na, uit en springt in het water. Koelt ie lekker af...De kinderen krijgen van moeder opdracht hout te zoeken voor onder het driepotig takeltje waaraan de pan met aardappelen moet komen te hangen. Het ding staat er nog van een vorige keer. Kennelijk wordt hier wel meer 'gekampeerd'. De vrouw neemt de leiding in de 'keuken', giet water op de aardappelen en als de houtjes keurig onder de pan liggen gestapeld, gaat de brand erin. Af en toe prikt ze erin met het mes en als de zaak consumptiegereed is komt er boerenkool tevoorschijn en wordt het hele *zwikkie* door elkaar gehusseld. Net Nederlandse stampot. Er verschijnen gaandeweg meer Russen op de plaats. Collega's, vrienden, familie. Het ijs is intussen gebroken, het wordt zelfs gezellig en dat is voor een flink deel te danken aan *mamoeskja*. De wodka, *wobla* (gedroogde, zoute stokvis) en pikante worst komen op tafel en uiteraard komen *Goelit en Van Basten* voorbij want het Europees Kampioenschap voetbal is in volle gang. Huub kan niet meer stuk bij de mannen. Hij brabbelt een paar woordjes Russisch, te weinig om boze *Iwans* in toom te houden, voldoende om de lachers op zijn hand te krijgen. Wodka doet de rest...

De sfeer intussen is ontspannen - wij zijn 'goedgekeurd' - en alle Russen springen achter elkaar in het water van het meertje. Voor hen is deze plek en het gebouw een ontmoetingsplaats, een 'sociale ruimte', zo is Gintaras aan de weet gekomen. Wij zitten op hun privéterrein, kortom, en

daarvoor moet je natuurlijk netjes toestemming vragen. Maar van het baasje mocht het. Wie of wat hij is, of wat voor status het mannetje heeft, wordt niet duidelijk. Heeft hij wel iets met de mensen hier uit te staan, of is hij een toevallig aanwezige dorpsbewoner? Het wrakke, houten onderkomen is een voormalig clubgebouw van de 'Vereniging van Zendamateurs' waarvan onze vrienden lid zijn, worden we gewaar. Ze gebruiken het nog steeds om bij elkaar te komen, elkaar te ontmoeten en om te zwemmen in het meer. Er hangen inderdaad antennes tussen het gebouw en de bomen, maar of die nog functioneren...

Wat was nou de aanleiding voor al die commotie en drukte? Wij zijn in Wit-Rusland en de 'verschrikkelijke' Iwan dacht wij *Russen* waren. En dat betekent (kennelijk) oorlog! *'Niks Russen op ons terrein!'* Sinds de Sovjet-Unie uiteen is gevallen in het GOS, het Gemene Best van Onafhankelijk Staten met uitzondering van de Baltische, houden de 'Russen' minder van elkaar.

Verder op aan het meer is nog zo'n soort 'pretpark'. Als 'onze' Russen naarmate de avond vordert verdwijnen, blijkt er - duidelijk hoorbaar - daar nòg een 'nest' te zitten. Als we eindelijk tegen middernacht het moede hoofd te rusten leggen in onze luxe 'slaapkamer' horen we ze daar tekeer gaan. Langzaam verplaatst de herrie zich in onze richting tot we, Gintaras en ik, gestommel op onze houten trap horen. Huub ligt te ronken als een leger muggen. Hoort helemaal niks.

Wat gebeurt er nu weer? De deur kraakt en piept open. In het pikkedonker staan een paar (Wit?) Russen binnen en ik knip mijn zaklampje aan. Ze beginnen te praten. Erg vriendelijk komt het niet over, maar Gintaras staat op en begeeft zich in de richting van de indringers. Gespannen, als een stekelvarken in een ballonnenfabriek, sla ik het tafereel gade. Wat zijn ze van plan? Overval? Fietsen stelen? Roof? Het

gesprek gaat over en weer. Ik zit klaar om te assisteren en zie me in gedachten al vechtend met een Rus over de grondrollen. Ik trek hem eens flink aan zijn haar...

Waar zouden we zijn zonder G? Met zijn intussen bekende, rustige wijze van reageren en onderhandelen heeft en houdt hij de zaak onder controle. Er gebeurt niets! Die indringers hebben geen slechte bedoelingen, hebben niks kwaads in 't zin, ze willen gewoon, o wonder, *roken*...Niks meer en minder dan een sigaret. Maar die hebben we niet voor ze. De jongelui hebben iets te diep in het glas gekeken (niks bijzonders in dit land) en zijn in een jolige bui. Ik denk veel te negatief. Slapen maar.

Hubertus Dreesens draait zich eens om. Heeft van het hele tafereel niets meegekregen. Van G. word ik gewaar dat hij het zelf ook wel een beetje eng vond, maar hij vond ook dat hij iets moest doen. Als zo'n soort situatie zich nog een keer voordoet en het tot pakweg kwart voor drie onrustig blijft, wordt het natuurlijk wel vervelend. Gek trouwens dat muggen nooit slapen...

Zondag 14 juni: naar Kiev is het 1123 kilometer

Daar hoeven we niet heen. Wij moeten in zuidwestelijke richting, naar Litouwen. Huub is het eerste wakker. Snap ik. Heeft de *hele* nacht liggen ronken...Het oude baasje van gister komt bij het ontbijt radijs en uitjes brengen. Zo maar, spontaan. Op onze uitnodiging schuift hij aan en we offeren hem koffie. Na het eten tanden poetsen in het meer en even lekker poedelen om de dag aan te kunnen. Kleine visjes, van welk merk weet ik niet, scheren weg.

We stappen pas om twaalf uur op. Dat is laat. De piste is onverminderd lang en opnieuw kaarsrecht. Naar het warme Pskov is het een uur. In een pover restaurant daar drinken we *Sok*, een lauwe limonade, in de

berm ligt een stomdronken Rus. Hij lijkt wel dood. Een bord verwijst naar een 'camping'. Die hebben ze hier dus ook. Het postkantoor is dicht maar dat is niet zo gek op zondag. Naar Kaunas, woonstee van Gintaras en zijn meiden, is het 470 en naar Kiev 1123 kilometer. Niet echt naast de deur.

Auto's rijden met een noodgang langs ons heen. Dat kan helemaal niet met zulke 'wrakken' en wegen, maar het is net of de Rus wil zeggen: '*Kijk mij eens!*'.

De levensomstandigheden zijn primitief. Geen sanitair in de woningen zelf, toilet (doos) op het erf, vrouwen met emmers aan een juk op en neer naar de dorpspomp om water te halen, schamele schooltjes, lege winkels, kapotte straten, getekende en verweerde gezichten van de boeren op het platteland. '*Ze hebben wel mooie bushokken*', vindt Huub. Op de wanden zijn vaak slecht zichtbare symbolen geschilderd. *Waren* mooi. Een sopje en een lik verf zouden wonderen doen.

Architectonisch stelt het allemaal niet veel voor.

Sok

Het wegdek bestaat uit 'zeer, zeer open asfaltbeton' (zooab). Bij een meertje beproeven we Zweeds/Finse recept: kwartiertje met de beentjes in het koude water. Heerlijk.

Ostrov (wat 'eiland' betekent) is een stad die we dwars door moeten. Op het plein in het centrum staat een ongekoelde tank op een platte wagen. Ervoor een ingespannen paard. SOK!

's Avonds begint de lucht opnieuw te betrekken. We maken kamp ergens langs de weg, bij wat bosjes. Er is geen meer of ander water in de buurt, dus wassen en 'toilet maken', dat komt morgen wel. Gintaras loopt naar het nabijgelegen buurtschapje en keert terug met eieren, melk en aardappelen. Omkomen zullen we niet, maar het valt Huub niet goed. Hij krijgt last van zijn maag, net als drie jaar geleden op die eerdere Ruslandreis.

Maandag 15 juni:

We worden wakker van het gekwetter van de vogels. Je ziet hier enorme aantallen en soorten. Het ontbijt bestaat uit aardappelpuree met vlees uit het voorraadjie dat G. gisteravond (gratis) mee kreeg van de boer. Allemaal aardige mensen, die Russische plattelanders.

Om 11.30 uur weer een grens, deze keer die tussen Rusland en Letland. Benieuwd of dat in een keer goed gaat. Er hangen Russen en Letten rond en zonder af te stappen meldt Gintaras dat hij met deze twee Kallandski's per fiets onderweg is naar Litouwen.

Tweehonderd meter verder staat een grote zuil met REPUBLIK LATIVIA (Letland). Dat wordt een dia. Na circa twee kilometer opnieuw een grenspost: Letland *in*. Een dikbuikig, al wat ouder figuur in uniform met pistool en een joch van een jaar of twintig met gummiknuppel op gypsen, komen traag overeind. Het kereltje wil zich belangrijker maken dan hij is en maant ons quasi ernstig tot stoppen. Een paar geruststellende opmerkingen van G. missen hun uitwerking niet en zo zijn we dan in Letland. De klok moet een uur terug.

In Rezekne eten we ijs, belt Gintaras naar huis ('we komen eraan') en post ik een brief. Het ziet er hier iets beter uit dan in Rusland zelf. Er is meer bedrijvigheid en je krijgt de indruk dat ze 'echt' willen, dat ze er iets meer van willen maken dan in de periode dat ze bij de Sovjet-Unie hoorden. Halen we vandaag *Daugavpils* nog? Wat een mooie naam trouwens...

Auto's met Nederlands of Duits kenteken rijden ook hier. Het Letse *Veendam* is qua kentekenadministratie niet helemaal bij? *Daugavpils* is de tweede stad van Letland met 300.000 inwoners. We rijden er voor een deel doorheen en stad *uit* voert langs een kronkelige rivier op een slingerende

dijkweg. Zoiets als langs onze IJssel. Bij Medumi, even voor de grens met Litouwen, vinden we een 'hooggelegen' meer, maar de plek is niet echt fraai: bij een uitgedoofd vuur. Er ligt zwerfvuil en zelfs hondenpoep. Je ziet het niet maar het zit wel *onder* mijn fietsschoen! Er staat 205 kilometer op de teller, me dunkt, en het is negen uur in de avond. We moeten wel stoppen...

Dinsdag 16 juni:

Om tien uur rijden we Litouwen binnen. Bij de grens zijn ze druk aan het bouwen: douanekantoren, grensgebouwen en er komen slagbomen. De Baltische Staten (Het Balticum) zijn sinds een jaar onafhankelijk, en dus komen er echte grensposten. Huub sukkelde nog met de maag en ik krijg een inzinking. Ik wil naar huis... In een bushok lig ik tien minuten heel diep te slapen. G. houdt de wacht. En het helpt. Het moreel keert terug. In Utena - de mensen zien er goed uit en gaan welgekleed - trakteren we ons opnieuw op een ijsje, een paar bananen en een liter melk. Of dat allemaal goed is voor Huub's maag weet ik niet. Zelf fleur ik er wel van op. Het is nu nog 180 kilometer naar Kaunas. Dat moet te doen zijn.

Op een boerenerf nuttigen we vlak naast de waterput het middagmaal. Het landschap is fraai, het heuvelen neemt toe. Er ligt dwars over het land een heuvelrug. Ook de bebossing is fraai. Met wat extra aandacht voor 'de verwende toerist' kan dit land best uitgroeien tot (fiets)vakantieland. Bij het naderen van een volgend plaatsje ligt er een dode wolf midden op de weg. Beetje luguber. Haalt niemand zo'n beest weg? En de vraag is natuurlijk: 'Lopen er hier 'wilde' wolven rond? Vraag 2: zijn er *wolfbestendige* tentjes?

Fietspad...

Rond Jonova ligt een rondweg! Niet eens zo'n grote stad, maar toch. Ook, en dat is

bijzonder, loopt er langs die rondweg een ...fietspad en wat nog bijzonderder is dat de lantaarnpalen langs *dat* fietspad staan...en niet langs de weg. Dat maak je in Kaasland lang niet overal mee. De weg naar Kaunas is goed en kaarsrecht. We hebben de sokken erin, het schiet lekker op. Huub's maag en ingewanden zijn geheel van streek. Arme man. Hij moet regelmatig van de fiets om de natuur haar werk te laten doen. Wat zal hij blij zijn met de stop zo meteen. Als het begint te schemeren, vallen wij Kaunas binnen. Het is tegen tien in de avond! De ontvangst door Gintaras' echtgenote *Edita* en dochter *Monica* van bijna twee, is allerhartelijkst. Het presentje dat Huub al die tijd heeft meegesleept, een opblaaskonijn, is een schot in de roos. De camera klikt...

Het bad is gevuld en lekker warm. Wat een luxe. Na de schrobbeurt staat de tafel gedekt en kunnen we nagenieten van een samenvatting van de voetbalwedstrijd 'GOS-Holland' in het kader van het EK-Voetbal, dat nog steeds aan de gang is. Hoe is het thuis? Bellen lukt vooralsnog niet.

Woensdag 17 juni:

Rustdag te Kaunas. Nou ja, rust. Huub en Gintaras duiken de schuur in om mijn kapotte spaak (de 2^e) te wisselen, een borgring vast te zetten en de rest van het materiaal te inspecteren. Ik ga aan de was...een heel bad vol pikzwart water! *Wasmachien?* Njet!

Telegram

's Middags excursie in de stad. De kleine is bij oma en opa. In het centrum is een groot plein waar bij het Graf van de Onbekende Soldaat een vlam eeuwig brandt. Op een ander plein, vlak voor de grote Dom is het verboden te roken. Da's buiten, voor de goede orde, en het ziet er dan ook, hier op de Allee, heel schoon en proper uit. We bezoeken een art-gallery waar het barst van

de mooie kunst, kristal, *Delfts* porselein en veel, heel veel, schilderijen. Eindelijk wil ik zelf wel eens over roebels kunnen beschikken. Tot nu toe is dat nog steeds niet gelukt: waar kunnen we wisselen? Daarnaast: wij zijn Gintaras' gasten en hij houdt ons vrij...dat bevalt me niet langer, je kunt niet eens op een ijsje trakteren ...maar wisselen? Men heeft domweg geen Nederlands geld of niet voldoende om honderd gulden te wisselen. Met zo'n bedrag kunnen ze hier een paar maanden vooruit...Altijd 'kleingeld' bij je hebben dus en liefst in coupures van vijf dollar of zo.

Hadden we in Sint Petersburg al problemen met bellen naar huis ('*Kallandski? Dat kan pas zaterdag*', zei het hoofdkantoor van de PTT) hier is het niet anders. Het laatste telefonisch contact met het thuisfront stamt al weer uit Finland, een dag of tien geleden. Op het postkantoor van Kaunas sturen we een telegram naar Den Helder dat alles goed gaat en of zij ons even willen bellen. Het telefoonnummer van G. zetten we erbij. Na een borrel in een artistiekerig kroegje gaat het per bus op huis aan. Edita bereidt daar de Nationale Hap van Litouwen: de *Zeppelin (Cepelinai, stevige kost die vooral rondom de oogsttijd werd en wordt gegeten in Litouwen. De Zeppelins worden gevuld met vlees, Hüttenkäse of haring)* De Nationale *Fles* (wodka) verschijnt ook op tafel. Voor wie wat anders wil is er thee.

Om 20.45 uur, twee uur na het aanbieden van het telegram, belt Joke. Ze zijn blij met het teken van leven en ook in Den Helder gaat alles goed. Huub's dochter *Arlette*, die twee jaar VWO in een jaar propt, is geslaagd voor het examen. Dat mag een prestatie heten. *Nostrovja*... Ik ben vrijgesteld van afwassen (schrijven heeft soms voordelen) en als Edita naar opaoma verdwijnt kunnen we gedrieën rustig naar het voetbal gaan zitten kijken. Twee wedstrijden die beide eindigen in 1-

2: Engeland-Zweden en Frankrijk-Denemarken. Wat praat die Ten Napel raar...

Donderdag 18 juni: Vilnius.

We pakken al vroeg het boemeltje naar Vilnius, de hoofdstad van dit mooie land. De wagons zijn door het bredere spoor breder dan bij ons en de harde banken zijn bepaald niet comfortabel. Hoofdsteun? Nooit van gehoord. Het geheel roept associaties op met de militaire 'veewagens' van de jaren zestig. De trein staat hoog op de wielen. Dat merk je pas goed op de stations want je ziet niemand voorbij lopen. Het lijkt of je in een weiland staat. De honderd kilometer tussen beide steden wordt mede door de vele stops, in ruim twee uur overbrugd. De reizigers zetten ook hier het internationale reisgezicht op: onverschillig.

In 's lands hoofdstad stoten we tot zes keer toe ons hoofd op een bank. Want ook hier geen geld. Op het postkantoor, waar een behulpzame en bewapende agent de zaak in het vizier houdt, lukt het eindelijk een briefje van *honderd* te wisselen. Sinds de grens op 9 juni nog geen Nederlandse *sou* kunnen uitgeven...Ik krijg een stapel roebels ter waarde van f 50, - de andere vijftig gulden zijn Duitse Marken, vijfenveertig stuks, geworden. Meer Nederlands geld heeft men niet in huis en och, die marken, dat is alvast makkelijk voor straks in Duitsland. Eindelijk kan *Jan Kasiewicz* trakteren!

Doden

De imposante kathedraal, de laatste veertig jaar museum, ziet er verwaarloosd uit, maar heeft zijn oorspronkelijke functie weer terug. Zelfs midden op de dag zit het er stampvol! Het måg weer! Via kasteel Vilnius, waar ik me het Wapen van Litouwen op een kleed geborduurd aanschaf, gaat het per bus naar de beroemde tv-toren die in de recente onafhankelijkheidsstrijd een zo belangrijke

rol speelde. Hier vielen op 13 januari 1991 dertien doden toen de Russen met hun tanks het terrein bestormden. *Gorbatsjov* zat op dat moment in het buitenland en keek de andere kant op ...

Er staan tien, twaalf houten kruisen, behangen met bloemen en foto's van de slachtoffers. Voor de Litouwers is deze plek een bedevaartsoord. Voor een excursie binnen is het te laat. Op de markt slaan we een voorraadje in voor ons tijdelijke thuis en voor bij de buis. Edita voert opnieuw de zeppelins op en de twee eerder genoemde vrienden, *Eimis* en *Clemens*, schuiven mee aan tafel. Het trio Litouwse begeleiders op Huub's Ruslandtrip in 1989 is compleet! Een weerzien tussen de mannen op zijn Russisch...het zijn heel aardige kerels, beiden werkzaam aan de Universiteit van Kaunas en vorig jaar (1991) nog met een paar Litouwse maten op fietstrektocht door West-Europa (Benelux) Bij het eten vloeit rijkelijk wijn, koffie en vanzelfsprekend wodka.

Voetbal

Later op de avond drogen de Schotten de Russen (GOS) af met 3-0. Gejuich in huize Gintaras! De Litouwers hebben het niet zo op Russen...Als later Nederland ook nog de Duitsers inmaakt met 3-1 komt het plafond bijna naar beneden.

Vrijdag 19 juni: burchten

Vandaag is Joke jarig. Om zeker te zijn van een felicitatie van haar echtgenoot, belt ze zelf maar op, ook om mede te delen dat Lies zich al drie dagen de vingers blauw draait om ons te pakken te krijgen. De berichtgeving richting pers via Doede loopt natuurlijk ook gevaar (de krant zou inderdaad schrijven dat het Helderse fietsduo al een paar dagen zoek is) Er verschijnen onregelmatig berichtjes in de krant, ook op het scherm van de Helderse Kabelkrant, maar de communicatie met het

thuisfront verloopt bij lange na niet vlekkeloos.

Tot onze grote opluchting herhaalt de Litouwse televisie de voetbalwedstrijden van gisteren maar na de eerste doelpunten (we weten de uitslag al) is het welletjes en tijd om op te krassen. We zijn in al die tijd goede vrienden geworden en afscheid nemen doet dan een beetje pijn. Gintaras blijft thuis, zijn taak zit erop en zijn baas roept. Met een stevige omhelzing, een welgemeend '*daswiedanja*' (tot ziens) en dikke kussen voor de meisjes nemen we afscheid. *Eimis* is op zijn oude krakende fiets vanaf nu onze gids. Het stuurlicht bestaat uit touw, aan zijn stuur is een linnen bagagezak vastgeknoopt. We fietsen met zijn drieën de stad in, gaan langs het postkantoor voor postzegels en een stempel voor in het toerboekje. '*Vaarwel Kaunas, en tot ziens*'.

Na twintig kilometer bereiken we de Nemunas, de *Donau* van Litouwen. *Eimis* heeft er zin in. Hij praat honderduit. Wat ik niet weet is dat Clemens, die andere professor, onzichtbaar met ons meereist. We zien 'm niet, maar hij is er wel: lopend, liftend, bussend, een grote *canvasrugzak* met zich meeslepend.

Het wordt een cultureel dagje vandaag. In Seredzius staat een van de vele burchten die de streek rijk is. Ze zijn in de twaalfde, dertiende eeuw gebouwd in de tijd van de kruistochten tegen het Christendom. In het dorp zetten we de fietsen in een tuin waar kippen scharrelen en de haan aan een touwtje vastzit. De bewoners hebben geen bezwaar. Ze vinden dat fietstrio wel interessant en ze beloven op de spullen te passen. Wij klauteren over een steile trap naar een hoge, deels kunstmatige heuvel

waar je vanaf de top een prachtig uitzicht hebt over de rivier en wijde omgeving. Weer op de fiets toetert er een Lada voorbij. Dat gebeurt wel meer, maar deze stopt honderd meter vòòr ons. Er springen drie collega's van *Eimis* uit. Ze gaan een weekendje vissen en hebben van alles mee. Er komt een grote weckfles tevoorschijn waar donkerkleurig bier in zit. We moeten alle drie eerst een grote mok leegdrinken voor we verder mogen. Eenmaal weer in het zadel ziet de wereld er iets vrolijker uit...Hoe zwaar is dat bier?

In Raudone opnieuw een burcht, maar wie zit daar nou in de berm? *Clemens!* Ik zie het al: hij reist virtueel mee. De grote canvassen rugzak ligt achteloos in de berm. Terwijl wij een ring hoger de burcht die ook school is bezoeken, past de uit de kluiten gewassen kabouter met lang krullend haar en een baard van drie dagen, op onze fietsen. Deze jongens hier zijn trots op hun land en ermee bezig. De toekomst, opbouw, het zelfstandig worden, het gaat ze aan het hart. Het 'afkicken' van de Russen is vooralsnog een continuproces en ze hebben er belang bij, zeker voor hun eigen identiteit en waardigheid om er (opnieuw) iets knaps van te maken.

Na de aanval van Hitler op Rusland werd Litouwen van 1941-1944 opnieuw door de Duitsers bezet. Sommige Litouwers zagen dat eerder als een bevrijding en werkten samen met de Duitsers. In de Duitse bezettingsjaren werd het overgrote deel van de circa 200.000 Litouwse Joden omgebracht, merendeels bij massamoorden in Litouwen zelf. In 1944 werd het land opnieuw 'bevrijd', ditmaal door de sovjets, en vanaf dat tijdstip tot 1990 was Litouwen opnieuw een Sovjetrepubliek, met Vilnius als hoofdstad.

Terwijl Clemens verder 'zwerft' op dezelfde route strijken wij neer in een grote voortuin bij een huis waar een spiksplinternieuw, keurig geschilderd *sjasliektentje* net zijn deuren heeft geopend. Vrij ondernemen in een net

onafhankelijk land en de twee 'keukenmeiden' genieten zichtbaar als wij onze bestelling doen. We mogen het aan prikkers geprikte vlees nuttigen achter het fraaie bouwwerkje. Er staan een paar krukjes en met een buurvrouw die wat loopt rond te scharrelen knopen we een gesprekje aan. Nou ja, *we...*

Fietswissel

Een stukje verder bereiken we het *drieduizendkilometerpunt*. In de berm neemt Huub de foto. In Jurbarkas, een aardig stadje aan de rivier in West-Litouwen, zit Clemens op de stoep voor een café op ons te wachten! Boven is de bar maar ondanks herhaald aandringen, blijft hij beneden op onze fietsen passen. Wij lebben op de eerste etage iets fris en mijmeren of niet Le Champion, OAD of de Fietsvakantiewinkel hier eens zouden moeten rondkijken om fietsvakanties op touw te zetten. Eimis, de 45-jarige kale professor in de informatica, is direct enthousiast en zal zeker, mocht het zover komen, behulpzaam zijn. Het mooie meisje achter de bar kleurt een beetje verlegen. Ze weet echter maar al te goed dat ze mooi is...

Bij het opstappen gaat de fiets over naar Clemens. Twee mannen, één fiets... De zaak past voor geen meter: C. is te klein,

de fiets te groot, omgekeerd of allebei. Maar fietsen kan ie, die pezige kabouter in zijn rafelspijkerbroek. Tien kilometer westwaarts komt Eimis wild zwaaiend uit een vrachtwagenraam voorbij. De weg is goed, fietsvriendelijk en de omgeving is heel landelijk en rustig. Het weer is ook nog steeds perfect. Waar hebben we dat toch aan te danken?

Bij de eerstvolgende kruising staat Eimis ons op te wachten. '*Anderhalve kilometer rechts is een soort camping*', meldt hij. Het is een meertje in een boswachterij. Op een grote open plek aan het water zetten we de tentjes neer en we duiken gevieren vanaf het steigertje poedelnaakt het water in. Als we een uurtje later aan onze eethoek van afgeplatte boomstronken zitten te eten, komt de boswachter melk brengen... De beide professoren lopen hier gewoon op hun blote voeten rond. Eimis maakt met een door hem zelf gefabriceerde prikker de omgeving een beetje schoon.

Zaterdag 20 juni: op naar Kaliningrad (Koningsbergen)

We ontbijten lang daar aan het meer en praten veel over het land en de geschiedenis. Om 10.30 uur staan we in het kantoor van de boswachter voor een stempel maar die blijkt hij thuis te hebben liggen. Eén van zijn mannen springt op de fiets om het te halen. Ondertussen bewonderen de overige bosarbeiders ons materiaal.

Eimis neemt hier afscheid. '*Tot ziens, sympathieke man*'. Clemens blijft nog bij ons. Ze voelen zich verantwoordelijk en zien het als hun plicht ons goed verzorgd hun land uit te helpen.

Clemens fietst met ons mee in de richting *Ost-Prusen*, zoals dat vroeger heette. We fietsen pal west, een kilometer of tien noordelijk van de Nemunas die hier grensrivier is met RSFSR Kaliningrad, de Russische enclave die sinds de Litouwse onafhankelijkheid apart ligt van moedertje Rusland.

In Viêsvilé is een winkeltje. We slagen daar goed en als het middag is, is het tijd om wat te eten. Daartoe houden we halt in Vilkyskiai en bestellen in een eenvoudig doch gezellig restaurant: gebak, thee, zeppelins, brood, mineraalwater voor een bedrag van honderd roebel, pakweg twee harde Nederlandse guldens. In Mykita hebben we een afspraak met *Rom*, ook zo'n Litouwer uit '89, maar hij is om wat voor reden dan ook niet komen opdagen. Geen goede afspraak of gaat er iets anders mis? Wel staat er op die plek - vijf kilometer voor de grens met Litouwen - een splinternieuw monument ter nagedachtenis aan de Oost-Pruisen die hier in de jaren 1944-1947 stierven van honger en uitputting.

Naar Sovetsk is het vijf kilometer, naar Kaliningrad nog 123. Beide steden zijn weer Russisch, wat betekent dat we zo meteen weer een grens (moeten) passeren, die van Litouwen uit, Rusland in. Het is 13.00 uur als de Litouwse grenswacht vriendelijk '*laba djenna*' (goedemiddag) roept en wij met een hartelijk 'goedemiddag' gewoon, zij het iets langzamer, doorfietsen. De Russen ('Dobren' = goedemiddag) zitten ook in het zonnetje en doen, lui als ze zijn, één voor één de ogen open.

In Sovetska, een benauwde en drukke Russische stad, hangt het gebeeldhouwde hoofd van een beroemd Litouws filosoof die hier van 1933 tot 1944 woonde, aan een muur. De Baltse denker lag in Detmold (Dld.) begraven, maar is later hier te rusten gelegd. Clemens heeft een neus voor zulke dingen. Zonder hem zouden we het beeldje niet ontdekt hebben.

KALININGRAD (Königsberg)

Terug in Rusland. De wegen zijn weer slecht, het tempo zakt. Tegen achten 's avonds duiken we linksaf een bos in, in een poging een knappe overnachtingsplek te vinden. Na enkele kilometers bospad rijden we het woud ook weer uit en 'botsen'

tegen een rivier. Op de oever slaan we ons kamp op. Clemens gaat op zoek naar drinkwater maar keert zonder terug: er *is* geen bewoonde wereld. Wel zijn er Russen. Het is zaterdagavond en heel mooi weer.

De 'inlanders' stoken vuurtjes tegen de muggen en om *sjasliek* te braden aan van die lange prikkers. Ze denken waarschijnlijk dat harde muziek muggen verjaagt, want overal en altijd staan die vonkenbakken te hard. De jongelui zwerven luidruchtig door het woud, overal zie je ze. Kennelijk is dit ook een soort 'verzamelplek' op de zaterdagavond. Op de een of andere manier hebben ze snel in de peiling dat er westerlingen zijn neergestreken. Ze komen, gewapend met wodka en de radio op ons af en tot ons niet geringe verbazing gaan ze meehelpen hout zoeken voor *ons* vuur want we moeten nog koken. Geholpen zal hebben dat Clemens de jongelui vriendelijk en openhartig tegemoet treedt. Ze lijken geen kwade bedoelingen te hebben, maar vinden het wel interessant een westerling te zien. De kans is reëel dat deze jongens nog nooit een buitenlander hebben gezien. En voor zo'n vreemdeling willen ze zich wel even uitsloven...

In een later stadium, na het eten, discussiëren ze lang, luid en amicaal met Clemens. Soms vangen we 'Gorbatsjov' op en 'Kallandski'. Zo blijven ze vrolijk van de wodka nog een tijdje uitbundig in de buurt rondzwerven. Ik vat maar moeilijk slaap in het tentje. *Bosgeesten* zijn het...

Zondag 21 juni:

7 uur. Clemens zit al met ontbloot bovenlijf in een boek te lezen. Het is een dikke pil over burchten. Opnieuw dreigt het een prachtige dag te worden. Huub en ik nemen een bad in de rivier, ruimen de boel op en ons trio zit om kwart voor elf op de fiets. Langs een olieveld met al of niet knikkende jaknikkers rijden we om kwart voor twee Kaliningrad aan, de vroegere *Pruisische* hoofdstad. De Litouwse

vrienden hebben het consequent over *Kjeunigsberg*. Kaliningrad is ze veel te Russisch...

Калининград heet tot 1946 Koningsbergen. De Duitse naam is *Königsberg* en de stad is de hoofdstad van de gelijknamige *oblast* (provincie) Kaliningrad.

Een kilometer oostelijk van de stad staat een grote betonnen brug al vijftig jaar open. Het wegdek wijst in een hoek van vijfenveertig graden naar de hemel. Het gevaarte is in de Grote Oorlog (WO2) gebombardeerd, de beide brugdelen klapt open om nooit meer dicht te gaan. Herstel was te duur of (te) onmogelijk en ze hebben er gewoon een nieuwe brug naast gebouwd. De oude bleef als monument staan en er is nooit meer iets aan gedaan of veranderd. Op het open brugdek staat een rij namen, in Cyrillisch en Latijns schrift, geschilderd, vermoedelijk van oorlogshelden, maar het zou ook wel *kwajongensgraffiti* kunnen zijn, of wie weet een protest tegen teen of tander.

In de stad plunderen we eerst de groenteboer die gewoon open is op zondag. Tijd voor fietstamientjes. Daarna naar de markt (zwart) handelaren ontwijken en een ijsje eten. Er zit een man te bedelen; hij heeft geen 'onderkant'. Het lijf houdt in het midden gewoon op, hij zit op zijn buik, als het ware. Hoe bestaat het. Geen vrolijk gezicht.

Immanuel Kant

Het is hier niet erg druk. Het oude Königsberg met zijn historische gebouwen bestaat alleen nog in de dromen van de voormalige bewoners. De stad ziet er verwaarloosd en leeg uit na het Brits bommentapijt in WO2, de belegering door de Rode Legers in 1945 en niet te vergeten ruim veertig jaar Sovjetarchitectuur.

We rijden langs de graftombe van de wereldberoemde *Immanuel Kant* (1724-1804) Duits filosoof bij de Ruïne van Kaliningrad. Kant is altijd de trots geweest van Ost-Pruisen, ondanks dat hij amper zijn land uitkwam...

De Louisekerk in het centrum blijkt poppentheater (nog wel) en op een immens groot plein staat warempel kameraad Lenin nog. Tot nu toe hebben we nergens (meer) standbeelden of bustes van welke 'beroemdheid' dan ook ontdekt maar hier staat ie 'gewoon'. Ik zei het al eerder, ze zijn in dit deel van Rusland orthodoxer dan in het Rusland aan de andere kant van Litouwen.

Grens

Na een eenvoudig maaltijdje in een dito tentje tegenover het grote Centraal Station nemen we op het perron waar de TEE *Berlijn-Moskou* klaarstaat, hartelijk afscheid van Clemens. Hij is ons zeer dankbaar (westerse contacten) wij hem nog veel meer. Afscheid van de Litouwers: *partir c'est mourir un peu*. ('vertrekken is een beetje doodgaan') Zullen we elkaar ooit nog weerzien? Het is te hopen van wel. De fiets gaat in de coupé in het bagagerek.

Tegen vijf uur deze middag rijden we na twaalf bewogen dagen met zijn *tweeën!* Het gaat in zuidwestelijke richting de stad uit, op naar Polen. Het is nog een kippeneindje, zo'n veertig kilometer. Daar willen we, voor of na de grens, ons bivak opslaan en dan morgen door naar Gdansk in het Polen van president *Walesa*.

Er staat ongeveer windkracht acht schuin tegen. Mijn hemel. En het is nog druk op de weg ook! 'Iedereen' keert in zijn Lada terug van het strand. Daar is het vandaag vast mooi weer geweest. Er is veel ook verkeerspolitie op de been, en dus rijdt men gedisciplineerd. De Hermandad laat ons ongemoeid. Om zeven uur hebben we het grensdorpje te pakken: *Mamonovo*.

МамонОВО, grensstadje in het westen van de Russische *oblast Kaliningrad* met 7000 inwoners. Hier willen we onze laatste roebels opmaken, maar van een winkel, kroegje of een restaurant valt niks te bespeuren.

Geritsel...

Een zwaar, hermetisch gesloten stalen hek vormt de grens en verspert ons de weg. De laatste tien meter tot het hekwerk is onverhard en *aangeharkt!* Kunnen ze zien of er iemand gelopen heeft! Geen mens te zien, het is er doodstil. Boven op het hek gerold prikkeldraad en het vermoeden rijst dat er stroom op staat. Niets aanraken maar. Zover je aan weerszijden kunt kijken strekt deze onvriendelijke barrière zich uit. Er is eenvoudig geen doorkomen aan, letterlijk en figuurlijk. Na een kwartier dreutelen en verdwaasd rondkijken, verschijnt er een meisje van een jaar of twaalf van wie we gewaar worden dat de grens pas morgen, maandag, opengaat. Kuch...wat nu?

In de bewoonde wereld van het stadje met die mooie naam (Nieuwe Mama?) driehonderd meter terug, maken we kamp aan een meertje. Huub haalt water bij de broodfabriek even verderop en maakt daar kennis met *Loeda*, de vrouwelijke Chef van de Wacht. Laat op de avond, lichtelijk geïrriteerd doordat ons schema aan diggelen ligt, bengelen we nog wat met de benen in het water vanaf de kop van het steigertje. De wodka die we van Gintaras hebben meegekregen voor onderweg, wordt aangesproken...

Klap

Plotseling geritsel in het struikgewas dicht achter ons! Wat is *dat?* Is het 'iemand', is het een beest? We kunnen, als we moeten vluchten, geen kant op, alleen maar recht vooruit het water in... 'Het' begint zachtjes en op complotterig toon tegen ons te praten, maar waar gaat het over? Het is een

vrouw en wat wil ze? Na een paar spannende seconden en wederzijds aftasten vraagt de stem een vuurtje. 'Het' wil alleen maar een vuurtje...

Nog steeds niemand te zien... We knopen zo goed en zo kwaad een gesprekje (half Duits, half Russisch) aan maar ze blijft verscholen. Een kwartier (!) later komt ... Loeda tevoorschijn, gevolgd door een manspersoon. Het zijn er dus twee, maar tot nog toe hebben we 'hem' niet gehoord. Vermoedelijk hebben die twee iets (stiekems?) met elkaar...zijn ze man & vrouw of juist niet? Dat Loeda deze avond iets anders heeft genuttigd dan een glaasje prik wordt al snel duidelijk en dat is misschien ook de reden dat er even later met veel rumoer een andere, vermoedelijk oudere, *vrouwspersoon* poolshoogte komt nemen. Die heeft duidelijk minder gezellige bedoelingen, want het manspersoon krijgt me daar toch een klap in zijn gezicht. Is het soms zijn *schoonmoeder?* Of z'n moeder die hem 'betrap't heeft?

Het 'wezen' verdwijnt even geheimzinnig als ze gekomen is - we zien geen glimp van haar - en Loeda en haar geliefde (?) blijven gewoon nog even gezellig met ons nazitten. De fles moet tenslotte leeg...

Maandag 22 juni:

Negen uur. We melden ons bij de grenspost, waarvan het hek nu op een kier staat. Twee (Russische) militaire melkmuiltjes komen met grote vraagtekens op hun voorhoofd en met heel grote platte petten op hun hoofd, op ons toelopen. Er staat ook een aantal auto's te wachten. We laten onze papieren zien en vooral het visum met de datum van vandaag erop. Vandaag moeten we van de Russische aardbodem verdwenen zijn.

We wijzen in Poolse richting: '*die kant willen we op*'. Nou dat gaat zo maar niet, dus.

De slingertelefoon komt eraan te pas en Polen wordt gebeld, naar wij aannemen.

Hoofdschuddend komen de twee even later het wachthuisje uit. 'Njet Poland'. Daar gaan we weer...

Een mevrouw uit een van de Russische auto's die het tafereel zo te zien enigszins gespannen heeft gevolgd, komt om te helpen. Dat waarderen we heel erg, maar helaas, haar vertaalwerk helpt niet en ook een extra uit onze bagage opgediept document maakt geen enkele indruk. Toch bellen de knapen - ze zijn de beroedste niet - nog een keer. Geen idee met wie, maar vermoedelijk een of andere hogere ome, of wellicht met de president zelf?

De auto's staan al die tijd gelaten te wachten. Weten ze wat er aan de hand is? Ook de tweede belpoging werkt niet. Daar staan we dan. *Gdansk*, ons doel vandaag, kunnen we gevoelig vergeten. Polen wil ons er niet in hebben, daar komt het op neer. Als je als toerist niet per *auto* reist ben je een armoedzaaiër ('iedere westerling rijdt in een *Mercedes*...') heb je geen geld, ga je misschien wel uit stelen en op arme stumpers, inbrekers of andersoortig crimineel volk, zit niemand te wachten... Zo simpel is het.

Bloot

De vriendelijke snotneuzen attenderen ons op *Bagriatonovsk*, een stadje zestig kilometer oostelijk en ook grenspost. Dat is precies de verkeerde kant op. 'Toeristen kunnen er daar wel over', zo verzekeren de mannen ons met grote stelligheid.

Na een sluiptocht van een paar uur door een enorme gribuszooi, kleine, deels onverharde wegen, verlaten en lege gebieden, arriveren we in dat durp. Al gauw ontdekken we op een enorm plein een restaurant. Het is tijd om wat te eten en als we hier zo meteen de grens over zijn kunnen we met een volle maag nog flink wat kilometers maken in Polen. Lopen we weer wat in op het schema...

We zijn nog niet binnen of de drie meiden achter de bar draaien de MTV-muziek de nek om en er verschijnt een video met veel damesbloot... Zijn het wel serveersters, of

zijn het escortdames die hiermee willen zeggen 'stop toch met dat maffe fietsen, kom gezellig en warmpjes bij ons'.

Sint Petersburg?

Half drie en we staan voor de slagboom van de grenspost. Een lange rij auto's, bussen en vrachtwagens, een kantoor en platte petten. We zijn helemaal naar voren gefietst tot we niet verder kunnen, tot aan *Nieuwe Snotneuzen*. Lichte paniek bij hen. Wat gebeurt er?

Ze vertrouwen het niet. Fietsers aan de poort? Dat bestaat toch helemaal niet? Een hoge ome wordt erbij gehaald, hij snuffelt in de grensdocumenten en informeert waar we Rusland zijn binnengekomen. 'Sint Petersburg?' 'Da', antwoorden wij. 'Dan moet je er daar ook weer uit', is zijn laconieke antwoord, en hij beent weg, ons verder negerend. In onze naïviteit denken we dat hij een grapje maakt, maar niets is minder waar. Ik kan daar heel slecht tegen, genegeerd worden, en word witheet.

Een Engelssprekende Russische dame biedt haar diensten aan en samen doen we een hernieuwde poging. Vergeefse moeite. Als ik bedenk dat we de Nederlandse ambassade in Moskou moeten bellen en dat vraag aan de mannen, wordt dat verzoek, in strijd met alle internationale regels, verworpen. 'Niks bellen'. Woest word ik. Ben je hier de afgelopen twee weken niets anders aan het doen dan roebels en Duitse Marken uitgeven, guldens in de economie aan het pompen (persoonlijke ontwikkelingshulp) word je gewoon naar je *moer* gestuurd. Die *Jeltsin* doet niks anders dan bedelen bij het westen. Wat zullen we nou hebben. Een beetje meer dankbaarheid en respect alstublieft! Ik neem me voor na thuiskomst *Jeltsin* en collega *Walesa* een brief op poten te sturen. Dat zal ze leren.

Torsten...

Torsten Hartung, dakdekker uit Berlijn, is met twee collega's de afgelopen twee weken voor een klus in Riga (Letland) geweest. De mannen hebben en passant de bloemetjes eens flink buiten gezet (zo zal later blijken) Visums hebben ze niet. Op de heenreis - tien dagen geleden - door Polen en Litouwen heb je naar Letland geen visum nodig en ze zijn zonder ook maar het geringste oponthoud de Baltische Staten binnengereden. Grote klus in Riga gedaan en met een dikke portemonnee besluiten ze op de terugreis door Kaliningrad naar Polen te rijden. Tijdwinst. En zoals wij ook hebben gezien: je rijdt vanuit Litouwen *zo maar* Rusland (Kaliningrad) binnen. Maar nu er weer *uit*...dus. Dat blijkt andere koek... Torstens zwarte Mercedesbus staat helemaal vooraan in de rij, pal voor de slagboom. Dat had ik al gezien. Achter de bus staat een Mercedes 600 SEC met Duits kenteken met twee vrienden, een Turkse Duitser of een Duitse Turk en zijn maatje. Torsten staat intussen zwaar te delibereren met 'hoge ome' (onze hoge ome) want ook hij mag er niet *uit*. De Duitser slaat wild met zijn armen in de rondte om zijn verhaal te benadrukken. Je zou zeggen: zet 'ongure' sujetten als Hollanders op een fiets en 'illegale' Duitsers snel je land uit, dan ben je ervan af.

Torsten beent witheet terug naar zijn bus. Hij heeft ons al gezien. Bekapte fietsers in kleurige kledij uit Nederland vallen nu eenmaal op. Ik loop op hem toe en vraag wat hij (nu) gaat doen. Huub en ik hebben onderwijl besloten niet van deze plek te wijken. Terug naar Sint Petersburg is geen optie: 1200 kilometer, twee weken fietsen. Hoe denkt werkgever meneer *Hoogovens* daarover? De derde en laatste mogelijkheid is *Suwalki-Lazdai*, een grote internationale grensovergang tussen Litouwen en Polen, driehonderd (300!) kilometer oostelijk. Weer naar het oosten...? '*Gooi die fietsen maar achterin en rij met ons mee*' reageert

deze sympathieke Duitser, '*we gaan via Kaliningrad (de stad) naar Suwalki...*'

Onze fietsen passen net achter de achterbank van het busje. Ze staan daar zeevast. *Mathias en Stefan*, de twee dakdekkercollega's van Torsten, stappen ook in. Voor die tijd hebben we deze jongens in valse spijkerbroeken met gaten, niet gezien. De twee Mercedesen met de vijf Duitsers en twee Nederlanders, draaien honderdtachtig graden en vol gas stuift het langs de lange, lange rij terug in de richting Kaliningrad. Na honderdvijftig kilometer stoppen we om mondvoorraad in te slaan en wisselen we *zwart* twintig D-mark. Het Duitse kwintet is zonder uitzondering aardig en natuurlijk verbazen zich over die maffe *Holländer*, die weken achtereenvolgend op een fiets gaan zitten. Twee uur verder passeren we zonder ook maar een seconde oponthoud de grens met Litouwen. *Terug in de Baltic*. Ergo: Rusland-uit Polen-binnen is niet *mogelijk* ondanks alle papieren, Rusland-uit Litouwen-binnen is zeer wel *mogelijk*...

Op de borden zien we Kaunas. Ze moesten daar eens weten...het is warm in de auto, buiten ook en het is kurkdroog. Hoge stofwolken waaien op achter de bus die met hoge snelheden de smalle gravelwegen neemt. Torsten heeft haast. De volgauto met de Turkduitser aan het stuur - die trots liet weten dat zijn kar *nieuw* wel twee ton kost - volgt met moeite en wordt soms door het stof onttrokken aan het zicht. Onregelmatig moeten we wat omrijden omdat T. de weg kwijt is, maar er zijn steeds bereidwillige Litouwers die ons het goede pad wijzen.

Om acht uur inde avond op deze maandag de 22^e (*vijfentwintig* uur na de eerste

grensblokkade bij Mamonovo) bereiken we grensovergang bij Suwalki. Wat een reis...slecht voor je hart en wat zal het hier weer brengen? In een vlekkeloze grenspassage geloven we al lang niet meer...en de hartslag loopt nu al op.

Torsten rijdt brutaal drie rijen auto's, bussen en vrachtwagens voorbij. Er staan ook Nederlandse auto's in de rij, sommige met caravan. Het ziet er zwart van de mensen. Grenzen passeren in dit deel van Europa duurt uren, zo niet dagen (vrachtverkeer)

De grensboeren zijn niet van zins zich druk te maken en o wee als je geïrriteerdheid of ongeduld laat blijken: extra wachten, achteraan aansluiten. Zonder een woord...barbaarse methoden.

Doordat het heel mooi weer is, zijn veel mensen buiten. Ze lopen berustend mee als 'hun' auto weer een paar meter opschuift. Torsten brengt zijn bus tot stilstand achter een witte jeep met een rood kruis erop die helemaal naar voren rijdt. We staan op de eerste plaats! Het wemelt er van de grenswachten in diverse uniformen: Russen, Polen? Litouwers? Er lopen jongens rond met een kapitaal aan goud op hun epauletten, maar ook voetvolk. Verschil moet er zijn. Onze vriend de Duitser, niet op zijn mondje gevallen, maakt op geheel eigen wijze zo'n Hoge Pief wijs dat hij artsen (van Artsen zonder Grenzen) heeft weggebracht naar Riga en hij wijst op de *witte jeep* voor hem. *'Kunnen we er een beetje snel door, want er is meer te doen'*. Tsjonge, die durft! Brutalen hebben de halve wereld, maar als het lukt is het ook in ons voordeel. 'Goud' trapt erin en de slagboom gaat omhoog! Slagbomen *kunnen* dus omhoog...Bij grenspost 2, alle grensposten zijn dubbel uitgevoerd, staat en slentert opnieuw een grote menigte. Je *wachtzintuig* wordt hier waanzinnig op de proef gesteld. Je vraagt je af waarom mensen dit zichzelf aandoen...

Richard

Vanuit de berm staat een 'figuur' ons iets toe te roepen. Naast hem twee maatjes. Ze zijn in burger. De schuifdeur van onze bus staat open en de bermtoeristen maken 'instapgebaren'. Ze willen mee...? Van Torsten, de beroerdste niet zo hebben ook wij ervaren, mogen ze binnen. Ze hebben dikke tassen bij zich. Waarom lopen zulke mensen hier rond? Zwervers? Illegalen? *Richard*, zo heet de aanvoerder van het zojuist ingestapte trio, is duidelijk opgelucht. Er valt iets van hem af, naar het schijnt. Hij spreekt Engels met een zwaar Amerikaans accent en vertelt dat het onmogelijk was de grens over te steken zonder vervoer. Dat klinkt ons bekend in de oren. Nieuwe lotgenoten, kortom en we voelen solidariteit. Maar hoe zijn ze dan hier gekomen? Lopend uit Litouwen? Liftend?

Richard is zeer dankbaar (*'positive thinking, man'*) en hij begint direct de zaak naar zich toe te trekken, neemt de paspoorten van de drie busditsers, de twee losse Duitsers (Horst en Turkditsers) en van twee fietsende Nederlanders en die van zijn Poolse (?) vriendjes in. Dat maakt tien. Het verzinzel van Torsten over 'artsen zonder grenzen' en de babbels van Richard, die de hele wereld bij elkaar lijkt te fantaseren, in aanmerking genomen, lijkt het ons verstandig ons een beetje gedeisd te houden. *Artsen zonder grenzen op een fiets met bagage*, dat gelooft niemand. Richard, de *Ameripool*, stapt met het hele handeltje doch zonder visa (!) op een 'hoge pet' af en treedt in dispuut. Die kan het kennelijk niet af, of raakt in verwarring, want er komen er meer op het tafereel af. Richard is druk aan het gebaren en praten en wijst in onze richting. Huub en ik duiken maar eens wat dieper in de kussens...

Met stomheid geslagen volgen we de verrichtingen van Richard. Hij beent naar een ander groepje gezagsdragers met een

gebaar; *'met jullie lukt het vast wel'*. Kent hij deze mensen? En zo ja, waarom kan hij dan niet 'gewoon' het land binnen? Hij praat met veel expressie en wijde armgebaren, houdt andere voertuigen tegen om de Mercedesen naar voren te wenken, en warempel het werkt. Wie is hij? Wat is hij? Wat is dit voor figuur? Heeft hij dollars in de passen geschoven? Koopt hij de hele handel om, een niet onbekend verschijnsel in deze contreien. Dikke portemonnee? We weten het niet en komen het niet te weten ook en dat frustreert lichtelijk. Als hij weer instapt in de langzaam voortrijdende bus antwoordt hij op onze verbaasde vragen alleen maar *'We're all diplomats'*. Wij zijn verbijsterd en weten niet wat ervan te denken...

Polen-in bij post 1 is het opnieuw raak. Richard redetwist alsof zijn leven ervan afhangt (misschien is dat ook wel zo) met Jan en alleman maar als 'platpet' een los papertje uit de stapelpaspoorten rukt, gaat dit R. te ver. De beer is los! Woest wordt ie. Hij beent een kantoor binnen, het heilige der heiligen als je het mij vraagt (weet hij hier de weg?) maar hoe het ook zij en wat daar binnen ook gebeurt, even later komt hij naar buiten met weer een of andere goudvink die platpet nummer 1 tot de orde roept en de zaak sust. Alleen de Turkduitser moet mee naar binnen om 'iets' met zijn/een visum te regelen. Onze visa blijven diep in de bagage...wij diep in de bus. Wat vindt hier allemaal plaats? En hoe kan dit? Duidelijk is dat het 'systeem' geenszins waterdicht is.

Bij de vierde en laatste post (Post 2 Polen-in) verdwijnt R. opnieuw naar binnen. Het is of hij oplost. Vijf minuten later komt hij aanzetten met een ernstig kijkend heerschap. Jeetje, nou gaat het gebeuren. Een voor een vergelijkt deze 'machine' (op lachen staat de doodstraf) de pasfoto's die hij in zijn hand heeft met onze tronies in de bus. Richard roept hierbij keurig en correct onze namen af. Of hij iedereen al jaren kent...en hij blijft maar glimlachen...en hij

blijft maar praten. Wat een figuur! Kennelijk zien we er betrouwbaar genoeg uit (artsen immers) want we mogen door! Verder wordt er niet gekeken, de auto wordt niet gecontroleerd, er is geen bagagecontrole of wat dies meer zij. Tien man slaakt collectief een zucht van verlichting en per man zijn we tien jaar ouder. Kan het nu afgelopen zijn?

Nachtclub

Op naar Suwalki, Polen. Het is 21.30 uur. Door naar *Augustov*, noordoost Polen, in het merengebied in *Mazurië*. Het hele grenscircus heeft dus anderhalf uur geduurd en we zijn het meer dan zat. Torsten trapt de bus flink op zijn staart. De Mercedes 600 SEC stuift bij tijd en wijle als een jonge hond om ons heen. Iedereen is uitgelaten, opgelucht en blij.

Richard, comfortabel naast de Turk in de dure kar, lacht breeduit. Heeft hij extra reden opgelucht te zijn? Wat waren zijn bedoelingen? Moest hij Litouwen of Rusland illegaal uit, op de vlucht? Hol van de leeuw? En die twee maatjes van hem? Kende hij ze, had ie ze pas bij de grensposten ontmoet en waren ze ineens *'brothers in crime?'* Toch straks eens vragen.

Bij een tankstation verbaas ik me over het aanbod. Ze hebben hier (al) van alles. Dat waren we in Rusland even kwijt...wat een verschil met 'ginds'. De televisie zendt voetbal uit, het Europees Kampioenschap. Ik bied Torsten aan de helft van de brandstof te betalen, maar krijg onmiddellijk de bal terug: *'Als jij ook maar een zloty betaalt, dan ga je te voet verder'*. Wereldgoser. Ik besluit dan maar wat bier voor ons allemaal te kopen. Richard lacht besmuikt als we hem vragen wat er allemaal gebeurd is en hoe dat kon. *'Ik heb ze wijsgemaakt dat we van NASA waren'*, is het enige wat hij kwijt wil. Je weet eigenlijk nog niks...

We nemen een bier. Daar ben je wel aan toe. Weer op weg trekken die andere twee Polen (zijn het wel Polen?) de *whiskyfles* voorgaats en een vol plastic bekertje gaat de kring rond. Niet te drinken, dat spul, maar het is het gebaar en de opluchting. De stemming zit er intussen goed in. Er valt heel wat van je af en het wordt gezellig in die bus. Buiten is het pikkedonker en Torsten, die uiteraard niet meedoet aan het drankgelag, zet de sokken erin. Weet hij ook waarheen?

Een uur verder 'sanitair stoppen'. Dat krijg je ervan. Richard stapt nu bij ons in de bus en dirigeert het ding in de juiste richting. Hij weet hier de weg...het stuur overnemen gaat niet want onze vriend zit rustig mee te nippen. Dan weer gerstenat, dan weer dat sterke spul.

Torsten zal toch een keer moeten rusten. Hoe lang zit die knakker nou al aan het stuur? Uit pure dankbaarheid (?) of is het gewoon honger, komt Richard met een droomvoorstel. In de buurt is een, zo weet hij, een chique (westers) restaurant. Of we trek hebben. Nou wie niet, na zo'n dag zou je zeggen. Hup, daar rijden we de brede oprijlaan al op. Deftige boel, zeg. Buiten fraaie, gebogen lantaarns met geel licht, binnen staan er per gast minstens vier obers (m/v) te knipmessen. Ook voor blote benen uit koersbroeken. Wat zullen we hier en nu weer beleven? Gelukkig zijn de fietsbroeken zwart en de beentjes door al die zon bijna ook.

Met zijn tien kunnen we bestellen wat we willen en vanaf het begin laat Richard geen onduidelijkheid bestaan over de rekening: die is voor hem... '*Richard positive thinking himself*'. Ooit zo'n mens meegemaakt? Of komt er (nog) een gigantische deceptie? Is zijn dank (waarvoor eigenlijk?) echt zo groot? Wie of wat is hij? Zakenman die aan gene zijde van de grens zijn (zwarte) slag heeft geslagen? Een *puissant* rijke Amerikaanse Pool, of een Poolse Amerikaan? Is hij de op de vlucht? Maar dan zou je niet openlijk

grenzen willen passeren? 'n Yank die het in de States helemaal gemaakt heeft? Een crimineel, onderwereld? We zullen het wel nooit te weten komen en allemaal zijn we, ook de Duitsers, even verbaasd en het geeft geen pas verdere vragen te stellen.

Vooralsnog is het genieten.

Tussen 23.00 uur en middernacht zit ons internationale gezelschap onbeschaafd te tafelen en te borrelen. Richard gunt zich amper tijd. Hij is aan het regelen, praten en doen en overal en nergens tegelijk. Kent hij hier ook iedereen? Hij drukt allerlei figuren de hand op een manier alsof hij ze al jaren kent. Slaat iedereen amicaal op de schouder. Een weerzien na jaren? Opgelucht na een geslaagde vlucht?

Als de bordjes leeg zijn worden we meegetroond naar beneden. We dalen af in een grote zaal met lange tafels en een groot podium. Hier is net een ... *floorshow* begonnen. De Poolse/Litouwse (?) *Ella Fitzgerald*, alleen wat vierkanter, staat haar jazzy zangkunsten al te vertonen en een groep jonge danseresjes gaat op de tonen van de muziek bijna geheel uit de kleertjes. De koersbroeken vallen niet, de witte fietssokken des te meer op. Fosforescerend licht. Wat 'n vertoning. En Richard? Die loopt ook hier beneden heen en weer, regelt en bemoeit zich met de muziek, verstaat zich met de chef-ober en hup daar komen al de bedienden met hun karretjes vol met exotische drankjes en bier. *Neen* bestaat niet, afrekenen is niet aan de orde. Wat is dit hier en hoe loopt dit af?

Janek, der Preuss

Half twee in de nacht einde show. De jazzzangeres en de rest van de groep komen op gezag van ... Richard bij ons zitten. Drankjes aanbieden is er niet bij. Dat behoort niet tot de cultuur. De leider van de band neemt ook deel aan het geanimeerde gesprek. Het hele gezelschap komt uit Litouwen en dit is hun eerste optreden buiten de landsgrenzen, zo

vernemen we. Rare indrukken zullen ze hebben van die westerlingen: zitten in korte fietsbroek in een nachtclub.

Om 3.15 uur vindt Torsten, de enige die nog een beetje bij zijn positieven is, het welletjes. Omstandig danken we Richard en zijn maats. Of ons leven ervan afhing. Misschien is dat omgekeerd wel zo? Duidelijk is dat een aantal vragen onbeantwoord zal blijven...ook over ons visum bijvoorbeeld, dat we nog steeds op zak hebben. We hebben niets hoeven tonen, en er is nooit een deel van af gescheurd. Zijn we officieel nog in Rusland? Kan dat problemen opleveren in de toekomst? Wie het weet mag het zeggen. De drie Polen (?) zwaaien ons uitbundig na. Toch wel wat meegemaakt samen. Ze blijven nog wat, maar zullen vandaag, dinsdag 23 juni, naar Gdansk afreizen. Wij missen Gdansk geheel.

Dinsdag 23 juni:

Torsten rijdt op een autokaart van Europa. Dat wordt niks, denk ik. Tot licht worden crossen we door Polen. Van het prachtige merengebied (en muggen?) zien we weinig. Huub en ik hebben zitten dubben wanneer we weer moeten gaan fietsen. Meerijden tot aan Berlijn is erg aantrekkelijk, hoewel Torsten nogal ruig met die bus omgaat, maar met die bedoeling (autorijden) zijn we een week of vier geleden toch niet op pad gegaan?

Van zijn vorige fietsreis weet Huub dat de toestand van en de situatie op Poolse campings niet al te rooskleurig is en om eindelijk eens een flink stuk op te (kunnen) schieten - per slot hebben we nu al zo'n slordige 500 kilometer met de bus (om)gereden - komen we overeen mee te gaan tot net over de Pools-Duitse grens. 'n Overwinning op onszelf, en bijkomend voordeel: de laatste week kunnen we het rustig aan doen en dat is best lekker na al dat gejakker. Polen dus, door het raam van een Duitse bestelbus.

Ontbijt

De meute ligt her en der in de bus voor oud vuil. Ook Drees is volledig *boekiezoek*. Merkt niks van al dat gescheur met die kar. Ik ben half wakker en hou een half oog op de weg want Torsten rijdt me veel te ruig. Af en toe praat ik wat met hem. We rijden veel mis, draaien, keren en veel schakelen, en het wordt licht. Mooi Polen wordt wakker. In een van de vele dorpjes in westelijk Polen woont *Onkel Janek, der Preuss*, zo meldt Torsten, maar hij weet niet precies waar. 'n Oud vrouwtje weet het wel, heel het dorp kent der Preuss immers. De familie bezat vroeger veel land hier, zelfs een eiland en uiteraard strookte dat niet met de denkbeelden van de toenmalige heersers, de communisten. Janek sr. werd uiteindelijk om zeep gebracht...Janek jr. kan amper een woord uitbrengen als hij zijn jonge neef voor de deur ziet staan. Het is zes uur in de ochtend. Stevig omhelzen ze elkaar. We moeten allemaal binnenkomen, maar Stefan en Mathias zijn niet wakker te krijgen...laat maar liggen. Tante rept zich naar de winkel. *'Die jongens zullen wel honger hebben'*. Torstens nicht wordt gebeld en even later verschijnt ook zij ten tonele. Een knappe jonge vrouw. *'Kijk eens wie we hier hebben!'*

Janek vertelt het verhaal van zijn vader, over vroeger en over die rotcommunisten. De tranen staan hem in de ogen. Hij is 58 maar zijn verhaal horende en wat er allemaal is gebeurd, zou hij 80 kunnen zijn...Het ontbijt is overweldigend; wat een gastvrijheid ten aanzien van zoveel 'vreemden'. Om negen uur stappen we op. Huub en ik hebben ons in 'gewone' kleren gehesen. Eindelijk de fietskleren uit...Die twee jongens die al die tijd hebben liggen slapen in de bus, Stefan en Mathias, openen een voor een de ogen en werken een snelle boterham naar binnen. Torsten kruipt weer achter het stuur. Die kerel moet toch kapot zijn?

Stefan neemt even later inderdaad het stuur over, maar hij bakt er in mijn ogen niet veel van. We rijden veel te hard, zo'n 130 en in de dorpen een 80 kilometer per uur. Mag helemaal niet, want ook hier geldt gewoon 50 in de bebouwde kom. De wegen zijn absoluut niet berekend op dergelijke hoge snelheden en de mensen waarschijnlijk ook niet.

Kasteel

Bij *Elblag* gaat het de enkelbaans autoweg op in de richting Malbork, het vroegere *Marienburg*. De stad ligt aan de rivier de Nogat en werd pas in 1945 Pools. Aan de oever staat kasteel 'Marienburg', het grootste kasteel in Europa. Torsten, die buiten dakdeken ook wel eens een boek leest, maakt ons erop attent en twee uur later rijden we er de parkeerplaats op.

Horst, Huub en ik kunnen het opbrengen een uur lang rond te dwalen in het immense en historische slot. Soms pikken we een mondje rondleiding mee, interessant, maar het tekort aan slaap begint zich te wreken. We vallen bijna om... Als dank voor dit alles (en uit eigen veiligheid) wil ik best een tijdje autorijden. Het voorstel valt in goede aarde en ik dirigeer de bus weer de weg op. Moe vleit ook Torsten zich ergens in de bus bij de andere mannen, die her en der verkreukeld op de vloer liggen. De snelheid reikt niet hoger dan 100 nu. Ten eerste: Poolse kindertjes worden ook graag groot, ten tweede: mijn rijbewijs ligt thuis. Polen trekt aan ons (ons?) voorbij. Mooi Polen. Waarom fietsen we eigenlijk niet? Uitstappen? Fietsend verder? Nee, we zijn nu min of meer ingesteld op Duitsland en dat fietsen hier dat komt nog wel eens. Honderd kilometer voor Stettin wordt T. wakker. Het gaat 'm kennelijk niet hard genoeg want na even benenstrekken, neemt hij weer over. Weer 130...

85 DM of 115 DM

In een wip zitten we daarna aan de grens Polen-Duitsland. Het is er druk. Kilometers vrachtwagens. We rijden weer helemaal naar voren, paspoort in de aanslag. Het is half vijf in de middag. De Poolse grenscowboys loeren wel, de Duitse collega's *niet* in de passen en vijf minuten verder staan we op *westerse* grond. ZUCHT. In de bus is ontlading: we zijn weer thuis!

't Klinkt wel een beetje mal: Westen. Tot voor kort nog Oost-Duitsland. Even wennen. De autobaan naar Berlijn wordt stevig onder handen genomen. Men is flink aan het werk. Daarbuiten staan de werkzaamheden zo te zien op een laag pitje. Onze Duitse vrienden zijn weer op eigen bodem en dat is te merken. Ze zijn blij en ook bij ons valt enige opluchting te bespeuren enne ... we gaan weer fietsen natuurlijk. Daar waren we toch voor gekomen?

Na ruim vierentwintig uur met de Deutsche Freunde te hebben doorgebracht stappen we veertig kilometer Duitsland-in, uit. Het lijkt wel of we een week met ze achter de rug hebben. Wat hebben we samen niet allemaal beleefd? Om kwart over vijf in de middag van 23 juni 1992 drukken we de dakdekkers stevig de hand en klauteren we met fiets en al het steile talud langs de weg op. Daar ligt een bospad waarop de jongens ons attent hebben gemaakt. De bank in het eerste het beste dorp dat we tegenkomen is dicht: 17.45 uur. Over kasseiweggetjes, stoffige bospaden met veel steen en gravel, vinden we de camping van *Warnitz*. Het ziet er gezond uit, er wordt volop gebouwd en uitgebreid, het eenvoudige Oost-Duitse campinkje moet zo te zien omgetoverd worden in een luxe vakantieverblijf. In het kantoortje van de receptie onderwijzen we de

sympathieke beheerder bankzaken. Voor onze honderd gulden wil hij aanvankelijk 115 DM verstrekken (hij weet het *echt* niet) en om al zijn toekomstdromen niet direct al naar de maan te helpen legt Huub het nog eens geduldig uit: niet 15 DM meer, maar 15 DM *minder* geven. Hij legt vervolgens netjes 85 DM neer. In een eettentje in de buurt voederen we ons weer eens behoorlijk en later op de avond vereren we de plaatselijke bierstube met een bezoek. 'Die Wende' komt uiteraard ter sprake. Men spreekt er nu tenminste vrijuit over. Ook onze fietstocht en -avonturen blijven niet onbesproken. De telefoonrekening van het gesprek naar huis is al van al kapitalistische hoogte: 20 Deutschmark!

Woensdag 24 juni: eerlijk?

Ruiken we stal? In het knusse postkantoor van Warnitz versturen we een ansicht. Met de route wil het hierna niet erg lukken. In Templin zitten we helemaal mis en het kost een uur om het goede pad weer te vinden. Rond de middag ontdekken we in Zedenich een super-de-luxe supermarkt! Je kijkt je ogen uit. Ze hebben alles. Bij de ingang is een koffiehokje: voor een Mark een vorstelijke bak, gebakje erbij! Feest?! Op de groenteafdeling pik ik een paar kersen...mmm.

Dat de hereniging Oost-West Duitsland veel geld kost is goed te zien: wegens, tankstations, de eerder genoemde supermarkten, bruggen, stadscentra, enfin te veel om op te noemen, alles wordt aangepakt en opgeknapt. Er moet een achterstand van ruim veertig jaar worden goedge maakt. In Kerzlin doen we inkopen. Buiten de winkel staat een *Ossie* werkloos te wezen. Hij ondergaat 'de toestand' in zijn nieuwe land gelaten. We bieden hem onze leeggedronken flessen aan, zodat hij ze kan inleveren voor het statiegeld. Een fooi is het, maar wat moeten we meer doen op dit moment?

Havelberg. De camping vinden we met moeite en als we 'm eindelijk te pakken hebben blijkt hij verlaten, smerig en verwaarloosd. Door dan maar naar Werben waar volgens de kaart ook een camping is. Goede kaarten, je kunt er niet buiten. Op een piepklein pontje steken we de hier nog smalle Elbe over. In Werben is geen levend wezen te ontdekken. Voetbal op de televisie? De camping met zwembad ligt iets buiten het stadje. In een scharrig kantinetje staan een paar mannen te biljarten. Een beheerder is er niet, zo horen we. Verder is het er stil. 'Zoek maar een plek', oppert een van de keukunstenaars, 'dan komt de rest morgen wel'.

Bellen?

Het is 22.00 uur. Het 'badhuis' is leeg en verlaten maar er komt gelukkig een klein straaltje warm water uit de kraan. Verder staat er op de camping een bewoonde caravan. We eten warm, buiten, aan een houten tafel met twee banken eraan vast. Het is pikkedonker. Ik fiets, verlichting aan, terug naar Werben, naar het mooie en oude stadscentrum, op zoek naar een telefooncel. De ene die er is blijkt stuk. Van de biljarters is er eentje intussen teruggekeerd naar huis, hij woont aan het plein in het centrum en hij herkent mij. Ik hem. 'Ik zou graag even naar Holland bellen', roep ik en ik wijs op de kapotte telefooncel. Ik moet beloven dat ik geen kwade bedoelingen heb en dat ik eerlijk ben, eer ik binnen mag. Van bellen komt vervolgens niets want ik kan hem niet aan zijn verstand peuteren dat ik een 'Duitsland-uit-nummer' moet hebben, en wat ik ook probeer, het lukt niet. Jammer, want ik had over ons aankomstschema, aanstaande maandag, willen praten.

Donderdag 25 juni: stookolie

Acht uur. We worden wakker gekwetterd door een buslading schoolkinderen die komen zwemmen. Zwembadgeluiden zijn universeel. En altijd hard. De campingbaas rekent 5 mark 90 en om 10.45 uur fietsen we. Prachtig weer, prachtige wegen (!) en prachtig de wind mee.

Ze verbouwen veel graan maar ook staat er veel vlas op het land. Bij een luxe tankstation druppelen we een liter benzine in het tankje voor de brander. Dat is goed spul om op te koken.

In Salzwedel belt Huub Joke. Nederland weet nu wanneer we denken aan te komen. In het historische stadje, oostelijk nog van de oude grens, is wel een ruïne maar geen supermarkt. Op een terras zitten twee zwaarbepakte fietsers naast hun *Giants Expedition*. Ook op pad. Ze hebben er geen bezwaar tegen als we bij ze komen zitten. Het zijn Belgen die op weg zijn naar de *Noordkaap* via Tallinn en Helsinki. Ze trekken door de Baltische Staten en komen niet in Rusland. *'Veel te ingewikkeld met visa en zo'*. Veel hebben we elkaar te vertellen en we doen ze een paar tips aan de hand. De ene Belg heeft reservespaken mee voor een heel wiel en beiden hebben, net als wij, een reservebuitenband mee. Koken doen ze met behulp van *stookolie* in een brander! Ze zijn op 20 juni vertrokken uit Antwerpen en denken op 28 augustus weer thuis te komen. Die datums staan op een bordje dat ze aan de stang hebben hangen.

In Diesdorf is markt. We smullen wat vitaminen en dan op naar de voormalige (ijzeren) grens tussen beide 'Duitslanden' bij Waddekath. De weg van Diesdorf naar Wittingen via Waddekath is er tot voor kort *niet*. De weg hield op, een stuk onverhard met het IJzeren Gordijn, weer een stukje onverhard overgaand in asfalt naar het westen. Nu is het 'gordijn' opgetrokken, het stukje onverhard is verhard - de verbinding is hersteld - en je

kunt zonder oponthoud doorpeddelen. Bij veel oude overgangen is het zo gegaan: opengemaakt en de doorgaande weg is in ere hersteld (en opgeknapt) alsof er nooit een scheiding is geweest. Wij peddelen niet door, maar stappen af, maken een paar dia's van de honderden meters muur die aan weerszijden nog overeind staan en tikken er een brokje af voor op de schouw thuis. Aan de oostelijke zijde is het brede patrouillepad overwoekerd door gras. Daar rijden geen patrouilles meer... We weten niet of hier doden zijn gevallen tijdens vluchtelingen maar de gedachte eraan is al genoeg.

Een prachtig gladde asfaltweg zoekt zo het voormalige West-Duitsland in...

'Ich schlaf im Wald'

In Wittingen, de eerste 'West-Duitse' plaats halen we nog net de supermarkt. Een dame op leeftijd en gymschoenen komt net de winkel uit. Ze begint haar boodschappen in te laden op een oude damesfiets met *voor* een karbies, *achter* hangt een set felgekleurde fietstassen. We raken in gesprek en vragen haar of ze weet waar de camping, die hier in de buurt moet zijn, precies is. Maar ze is ook vreemd hier en weet het niet. Ze komt uit het Roergebied en is (*'Op deze fiets? Ja, op deze fiets!'*) op weg naar Rostock aan de Oostzeekust. Daar wil ze de boot nemen naar Riga (Letland) waar ze 61 jaar geleden geboren is. Tien jaar daarna gooit Hitler roet in het eten en is ze met Vati & Mutti vertrokken. Ze moet afvallen van de huisarts en hoe kun je dat nou beter doen dan naar Rostock te fietsen? Onze vraag of ze ook kampeert wordt ontkennend beantwoord: *'Ich schlaf im Wald'*, antwoordt ze *'in een dikke donzen slaapzak'*. Zo'n ding dus waaruit alleen je neus naar buiten steekt. Ze vlijt zich dicht tegen Moeder Aarde aan, zegt ze. *'Ik moèt de vogels en het bos horen'*.

In Sprakensehl is niet de camping. Verscholen in Masel vinden we 'm ten slotte. Het is een hele luxe met in de gang van het toiletgebouw een föhn aan de muur. Lekker voor de stijve schouderpijnen! En voor nat haar. Er is nog een stel (Duitsers) maar die zitten in een luxe stacaravan. Dat heeft weinig met kamperen te maken. Ik doe een was, Huub de hap: soep, paprika, vlees, champignons, brood, ragout en ... bier toe.

Vrijdag 26 juni:

Het laatste weekend. Nederland nadert. Wij naderen Nederland. Niet alleen stralende zon maar ook de wind komt van achter. Dat duidt erop dat we in westelijke richting fietsen en dat moet ook willen we de Duits-Drentse grens morgen halen. Of toch nog vandaag misschien?

In Celle speert Huub een rookwinkel binnen. Het giftige goedje waarnaar hij op zoek is hebben ze *gelukkig* niet...een ijsje wel. Buiten snellen we de krantenkoppen: *'Voetbalfinale vanavond tussen Denemarken en Duitsland!'* Huh? We moeten kijken of we die kunnen zien, ergens. De uitslag zal ons 'fietsgedrag' voor morgen voor een belangrijk deel bepalen: 'kunnen we met een vette grijns rondtrappen (Denemarken wint) of moeten we ons ingetogener opstellen? De gedachten dwalen af naar 1988 toen Jan Kaas Europameister werd en DOK een week later, bij voorkeur in oranje dan wel rood-wit-blauw, door Duitsland kachelde, heen en weer naar zusterstad Lüdenscheid. Ook om andere redenen zal die tocht ons lang heugen: het was vijf dagen plensnat en de ontvangst op het centrale plein daar was ver beneden de maat. Of dat iets met het voetballen had uit te staan...?

Kortom, warm vandaag. Druk ook, want morgen is de Asser TT en sinds mensenheugenis komen daar drommen Duitsers op zware motoren op af. En liefst

een beetje op tijd om maar niks van de Nacht van Assen te hoeven missen.

Eén-nul

In Steimbke peuzelen we het twaalfuurtje op. In een bushok, in de warmte, tegenover een supermarkt waar de kersen ook weer heel lekker zijn. In Nienburg breekt m'n derde spaak. De eerste begeeft het in Finland vlak voor Helsinki, nummer twee vlak voor Kaunas in Litouwen. Zo raken we natuurlijk door de voorraad heen...

Steinfeld 17.50 uur. Gauw mondvoorraad inslaan, dan in noordwestelijke richting. Meppen, al dicht in de buurt van Nederland, halen we niet meer vandaag. Zoveel is duidelijk. In Dinklage stellen we vast dat ons Waterloo vandaag ligt in *Quakenbrück*, waar het mooi is en waar vast wel een camping is.

MIS. Géén camping. We rijden pardoes een sportcomplex op waar de Mannschaft in de kantine naar het voetbal zit te kijken. De smoelwerken staan op onweer! Wat is de stand in vredesnaam? Nauwelijks kunnen we een vreugdeschreeuw onderdrukken als de Denen *voor* blijken te staan: 1-0. Tuurlijk moeten we ons inhouden, anders worden we eruit gebonjourd.

Uit compassie met de Duitsers - maar niet heus - blijven we tien minuten kijken (en genieten...!) en drinken er een kouwe klets bij.

Doede de Jong

We laten de voetballers de voetballers, hopen op een Deense overwinning en verlaten het sportterrein. Bij een stuw buiten het dorp in een lief beekje vinden we wat ze hier camping noemen: een rond grasveldje, omzoomd door hoge bomen, rommelig en een beetje vervuild. Geen echte camping dus, maar gewoon een perkje waar je (wel) kunt staan, vinden wij. We doen dat, na enige discussie, dan ook. Opnieuw 'Kamperen in het Wild'. Ik voel

me er niet zo geweldig, maar die gemoedstoestand wordt mede veroorzaakt door weer een kapotte spaak. De eindstand bij het voetbal vergoedt veel: *Denemarken is Europees kampioen!*

Een nabijgelegen boothuis is leeg en er is niemand te zien. We hebben ook geen stromend water, op het ruisende beekje na. Het water is zeer helder, daar kun je je tanden wel in poetsen. In een boerderij een stukje terug op de route, slaag ik erin *Doede*, DOK's eigen persofficier, aan de lijn te krijgen.

210 kilometer op de teller. Een forse etap, net als die paar keer aan het begin van de reis. Op het menu staat: spaghetti, kip en gerstenat, aan de waterkant staan een bank en een tafel. De beek klatert dat het een aard heeft en doet me denken aan het riviertje de *Basta* in de Pyreneeën, waar Lies en ik met de camper drie jaar geleden stonden: het dondert vierentwintig uur maar door.

Zaterdag 27 juni: oerlandschap

We springen gewapend met de tandenborstel, in het koele water van het stroompje. Klaarwakker, ook om de spaak te kunnen wisselen. Mijn gebroken spaken (nieuwe fiets) zijn, buiten Huubs leuke voorband in Finland, de enige panne tot nu toe....Om 10.45 uur wenden we het stuur richting: NEDERLAND! Het water loopt me in de mond als ik aan ... zoute haring denk. Dat móet lukken vandaag. De grens is een goede zestig kilometer en Emmen via Lönningen, Haselünne en Meppen, dus tachtig. Op het akkertje.

Het is opnieuw warm, het landschap vlak en hier en daar flink bebost. In *Meppen*, waar mijn broers, zussen en ik in onze vroege jeugd ook wel eens heen fietsten, herken ik weinig. Het was ruim vijfentwintig kilometer. Het zat er al vroeg in...

Herr Jakobs, van het gelijknamige hotel, heeft geen taartjes meer, maar deze

dikbuikige eigenaar is niks te beroerd om voor deze twee *Holländer* even naar de bakker te lopen. We kletsen daarna gezellig met hem onder de koffie *met*. Aan gespreksonderwerpen ontbreekt het je nooit op zo'n reis: waar kom je vandaan, waar gaan we heen? En dat allemaal op de fiets? Jakobs is ooit een beetje bang geweest dat hij Russisch moest leren: '*die Russen wandelen dwars door Oost-Duitsland zo het Westen binnen en dan zijn de rapen gaar*'. Nu spreken we een mengelmoesje van Duits-Drents (platduuts)

Tussen Meppen en Schöningsdorf bestaat het land uit hoogveen dat ze tot op de dag van vandaag aan het afgraven zijn. Het totale gebied in Duitsland en Oost-Nederland samen is 160.000 hectare groot: tweehonderd keer de oppervlakte van een stad als Bussum. Het veengebied doet denken aan een oerlandschap van rond het begin van de jaartelling. Een grote, open vlakte.

Het was een natte, ondoordringbare streek die weinig geliefd was bij de bevolking. Het turfsteken eindigt dit jaar definitief. De firma PURIT stopt in augustus 1992 de turfwinning en zo eindigt een periode van eeuwenlange industriële exploitatie. Het wordt natuurgebied met verregaande bescherming; het *veentoerisme* kan beginnen. Tussen de prachtige, kleurige bloemen, planten en struiken parkeren we de fietsen voor de 'vierduizend-kilometerdia'.

Waar komen jullie nou vandaan?

In grensplaats *Schöningsdorf*, waar ik in mijn jeugd tientallen keren de grens ben gepasseerd als lichtmatroos op door

motorbootjes voortgetrokken turfbakken, schuiven we aan de bar van het café. Het platduits klinkt vertrouwd in de oren, maar Huub kan er zijn touw maar niet aan vastknopen. Rustig maar, *Friesland* komt nog. Twee bieren lang (dat kan met nog maar vijftien kilometer voor de wielen) jeugdsentiment. Het fietspaadje naar de grens houdt er vlak voor *op*. Je wordt de weg opgedwongen zodat je pal voor het grenskantoor langs moet fietsen. Niemand daar verroert een vin. Zo hoort het.

NEDERLAND, kortom! Goede middag! De auto's hebben 'gewone' kentekens, de winkels in Zwartemeer en Klazienaveen Nederlandse opschriften, de handwijzers idem, maar ook zonder weten we de weg naar Emmen te vinden. Huub stormt daar Albert Heijn binnen op jacht naar shag, maar vindt het niet! Bij de ingang van Appie is *haring* in de aanbieding! Drie stuks is veel lekkerder dan één. We maken de Emmense *Jan Verdoes* vijf spaken en een stempel afhandig. Wat een mooie fietsen hebben ze in dit land ...

In het bejaardenhuis treffen we stomverbaasde ouders: '*Waor kom'n jullie nou weg?*'. '*Nou, gewoon, uit Rusland*'. Nog verbaasder gezichten...en geloven ze het wel? Neef *Robert de Poel* figureert juist in Studio Sport waar hij samen met de maatjes Rob Compas en Erik Dekker een kopgroepje bemant in het Nederlands Kampioenschap Wielrennen voor Amateurs.

's Avonds, na het opzetten van de tent op de gemeentecamping van Emmen en het verorberen van een bak 'Hollandse Bende' doen we het middagbezoek nog eens dunnetjes over. Er is veel te vertellen...

De kantine op de camping blijkt ondanks de verordening nog gezellig open als we in het holst van de nacht in de slaapzak willen kruipen. Morgen uitslapen en daarom gaat een extra glas bier er nog wel in.

Zondag 28 juni:

Laat op. De (ook) vertrekkende caravanburen bieden koffie aan en we praten ... over fietsen. Om half een drukken we de oudjes thuis de hand, drinken koffie bij broer die een paar jaar geleden met zijn politiebuis alle verkeer in Zuid-Oost-Drenthe stil zette om DOK TOER doorgang te verlenen op weg naar Emmen voor de clubtweedaagse.

Luifietsen...

Het schema voor morgen: 17.00 uur rendez-vous met Doede oostkant Afsluitdijk, 19.00 uur aankomst DOK. Onder een stralende zon (die maaakt wat uren) passeren we Oosterhesselen, het (Nederlandse) Meppen, Mantinge en Wijster. Op de Brink van Dwingeloo met zijn fraaie uiertoren op de oude kerk, nuttigen we wat fris. Veel meer fietsers doen dat. Diever, Vledder, Frederiksoord, Wilhelminaoord / Steggerda en over piepkleine weggetjes. Schitterend fietsen, kortom.

In Wolvega blijkt geen camping. Wel een Chinees? Voorbij Wolvega plots een bord in de berm met: *Nyelamer en Camping*. Halthouden. Er staat al een opvouwbare caravan op een prachtige, egaalgroene grasmat. De bewoners zitten naar het Nederlands kampioenschap wielrennen voor de profs op tv. te kijken. Het zijn ligfietsers. Hun 'gedrochten' staan tegen de heg.

Het campinkje is een '*vrijeboercamping*' en valt onder het Dorpshuis van Nyelamer. Beheerders zijn er niet, maar van de ligfietsers mogen we rustig ons optrekje neerzetten. Zo gezegd, zo gedaan. De waslijn wordt gespannen.

Naar de Chinees is het zes keer linksaf. Wat gaat dat er weer in! Om haf twaalf trekken we het laatste blikje bier open, zittend voor de tent. In de verte raast een trein. Verder is het doodstil, je hoort de koeien ademhalen. *In een grote, grenen*

slaapzak waarin ik al liggend fiets, briest ploegleider Jeltsin dat het hier geen wandeletappe betreft...

Maandag 29 juni:

Om half acht is het te heet om nog te slapen in het tentje. Ik probeer het buiten verder, maar 'iedereen' is al op: burens, de koeien, de ligfietsers. Huub natuurlijk niet...

De rest van de ochtend verpulveren we het 'wereldrecord langzaam opbreken' en ook 'honderd meter ligfietsen met hindernissen' Pfff, dat valt nog niet mee op zo'n ding.

Om één uur zitten we op de fiets, eindelijk. Laatste etappe! De dorpsoudste (van de camping) en zijn vrouw zwaaien ons samen met de *liggers* uitbundig uit. Op naar *Rauwerd* waar Huub een neef heeft wonen. In orthodox Friesland schrijven ze plaatsnamen in die taal zodat we bij 'Raard' even in verwarring raken, maar we blijken toch goed te zitten.

Bij neef zitten we vervolgens een uur lang aan de boterham in de tuin. Dan blijken we ons plotseling te moeten haasten! Of rijden we soms verkeerd? Waart Doede al ergens rond?

17.15 uur: oostelijk van de Afsluitdijk een fel rood-gele fietstrui met een glimmend hoofd erboven. DGW de Jong zelf! In sneltreinvaart racen we voor de wind de Dijk over. Vlak voor het Monument - waar we de dorst nog even lessen - breek ik mijn vijfde spaak. Verdorie...

En dan springen zo maar uit het niets zes Dokkers voor de wielen die ons heftig de hand schudden. Wat een leuk weerzien! In het restaurantje van het Monument zit *Rob Wanst* van Radio Noord-Holland met zijn microfoon. In en nabij Den Oever komen uit alle hoeken en gaten Dokkers tevoorschijn: wel dertig. Het complete peloton fietst gezellig babbelend richting Den Helder, op de Kleine Afsluitdijk

tussen Westerland en Van Ewijksluis begroet door fietsmaatje en leermeester *Sap Pranger*. We praten honderduit en iedereen is nieuwsgierig.

De begroeting op DOK is allerhartelijkst! De familie, voor zover in het land, is er, er zijn bloemen en nog veel meer Dokleden. Het 'meisje' van de krant heeft het papier en de pen in de aanslag en dinsdag 30 juni 1992 kopt de Helderse Courant: '*Kilo's lichter en verhalen rijker terug uit Sint Petersburg*'. Op 2 juli schrijft het Helders Weekblad boven een lang stuk: '*Anne de Poel en Huub Dreesens terug van 4300 kilometer weggeweest*'

Toervoorzitter *Peter van der Star* neemt het woord en heet ons welkom. Wij zijn verbluft door zoveel belangstelling. Als laatste neemt Huub het woord: hij bedankt omstandig iedereen.

De *collant*? Geen seconde behoefte met al die hitte...want wat was het warm!

tisweleenendfietsenhè?

<p>'Wanneer je wilt dat men je op waarde schat, ga dan dood of op reis'</p>

Anne de Poel. Mei 1993